

LASTENSUOJELUN MONIALAINEN KEHITTÄMINEN
KANTA-HÄMEESSÄ, PIRKANMAALLA JA ETELÄ-POHJANMAALLA 2020 - 2022

Lapsivaikutusten arviointi – LAVA -koulutus
Kauhajoen kaupunki
17.3.2022, klo 13:00

Auli Romppainen

LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI JA TAUSTALLA OLEVAT LAIT JA SOPIMUKSET

Perusteet lapsivaikutusten arvioinnille

- **Lapsen oikeuksien sopimus:** Lapsivaikutusten arvioinnin erityisenä perustana on YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 3.1 artiklassa edellytetty **lapsen edun ensisijaisuuden periaate**.
- **Perustuslaki:** 2, 6, 14, 20§
- **Kuntalaki:** mm. 26§
- **Hallintolaki:** 31§
- **Terveydenhuoltolaki:** 11, 12§
- **Laki hyvinvointialueesta:** luku 5
- **Maankäyttö- ja rakennuslaki:** 9§
- **Varhaiskasvatuslaki:** 9b §
- **Perusopetuslaki:** 21§
- **Lukiolaki:** 56§
- **Ammatillisesta koulutuksesta annettu laki:** 126§
- **Nuorisolaki:** mm. 2§
- **Laki kuntien kulttuuritoiminnasta:** 5§

TAUSTAA

- YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsi on alle 18-vuotias. (Huomioitava myös yli 18v. nivelvaiheet)
- Muista YK:n yleissopimuksesta ainakin neljä yleisperiaatetta:
 - Yhdenvertaisuus
 - Lapsen edun ensisijaisuus
 - Oikeus elämään ja kehittymiseen
 - Lapsen näkemyksen kunnioittaminen
- Lisäksi huomioi esim.
 - Oikeus riittävään elintasoon
 - Oikeus lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan
- Huomioi oikeus- ja hyvinvointiperustaisuus:
 - Lapsen edun selvittämisvelvoite (oikeusperusta)
 - Vaikutukset lapsen ja nuoren hyvinvointiin, kehitykseen ja kasvuympäristöön

MILLOIN LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI TULEE TEHDÄ?

Lapsivaikutusten arviointi tulee tehdä silloin(*), kun lapsiin kohdistuvat päätökset koskevat:

- joko suoraan tai epäsuoraan 0-18-vuotiaisiin
- päätökset kohdistuvat suureen joukkoon 0-18-vuotiaita tai pientä joukkoa, esimerkiksi lastensuojelun avohuollon tukitoimien toteutumista tai muu vastaava
- haavoittuvassa asemassa olevia 0-18 vuotiaita, esimerkiksi vammaisia, kodin ulkopuolelle sijoitettuja
- kun asia on uusi
- kun päätös on vaikea/mahdoton perua
- kun asia on kiistanalainen tai herättää ristiriitaisia tulkintoja
- kun asia on laajempaa vaikutusketjua tai -verkkoa
- kun asialla on yhteisvaikutus muun valmistella olevan asian kanssa

ESIMERKKEJÄ PÄÄTÖKSISTÄ, MILLOIN LAPSIVAIKUTUKSET TULISI ARVIOIDA

Varhaiskasvatus:

- Varhaiskasvatuspalveluiden saatavuus kunnan eri alueilla kohtuullisen matkan päässä kotoa
- Hoitopaikkojen riittävyys
- Lapsiryhmien koot ja rakenteet
- Palveluiden kattavuus: vuoroahoito, erityisen tuen järjestäminen, avoimen toiminnan tarjoaminen
- Varhaiskasvatuksen tilat (rakennukset ja pihatilat)
- Yhteistyö lastenneuvolan, esiopetuksen ja sosiaalityön kanssa

Esiopetus:

- Esiopetuksen ryhmiä kunnan eri alueilla
- Esiopetuksen ryhmäkoko
- Jatkomot varhaiskasvatukseen ja kouluun sekä ryhmä-, asiakirja- että pedagogisen toiminnan tasolla
- Esiopetuksen tilat (rakennukset ja pihatilat)

Perusopetus, erityisopetuksen eri muodot

- Kouluverkko eri puolilla kuntaa
- Luokkakoot, opetussisällöt
- Oppilashuollon sekä erityisopetuksen palvelut
- Koulutilat (rakennukset ja piha-alueet)
- Koulukuljetukset
- Kouluruokailun järjestäminen

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta, koululaisten osapäiväinen varhaiskasvatus

- Koululaisten toimintaa tai osapäiväistä varhaiskasvatusta tarjolla eri puolilla kuntaa
- Toiminnan riittävä tarjonta
- Toiminnan kustannukset perheelle
- Toimintatilat

Lukiot, ammatilliset oppilaitokset, koulutuksen keskeytymisen mekanismit

- Palvelutarjonta
- Opiskeluvaihtoehdot
- Opiskelijahuollon ja erityisopetuksen palvelut
- Koulutilat
- Koulumatkat
- Siirtymien hoito ja koulutuksen keskeytymisen seuranta

Rakentaminen ja kaavoitus

- Lasten ja lapsiperheiden näkökulman huomioiminen kaavoituksessa ja julkisessa rakentamisessa on organisoitu päätöksentekoon

Lisäksi esimerkkejä mm. nuoris- ja kulttuuritoimintaan sekä sosiaali- ja terveystalveihin:

Lähde: Kauppinen & Heinämäki, THL 2010:

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä: Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin <https://bit.ly/3sT8ON2>

LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI

- Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointi **on osa kuntalaisarviointia kohdistuvia vaikutuksia**
- Arvioinnin kohteesta riippuen **eri arvioinnin kohteet ja eri arviointikysymykset**
- Yleistä on, että arvioidaan **useampia vaikutuksia rinnakkain**, esim. kouluverkkouudistuksessa arvioidaan ainakin lapsi-, talous- ja ympäristövaikutuksia
- **Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa tarkastellaan kokonaisvaltaisesti ja arvioidaan:**
 - **Miten lapsi otetaan huomioon** erilaisissa yhteiskunnallisissa toimenpiteissä ja päätöksissä
 - **Millaisia vaikutuksia päätöksillä on** lasten ja nuorten hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen lyhyellä ja pitkällä aikavälillä?
 - Millaisia vaikutuksia päätöksillä on **eri lapsi/nuorisoryhmiin**? Entä **heikommassa asemassa olevien lasten** ja nuorten aseman parantaminen?
 - **Miten lapsia ja nuoria kuullaan** ja mitkä ovat heidän näkemyksensä asiassa?
 - **Miten vahvistetaan myönteisiä vaikutuksia ja lieventää/poistaa kielteisiä vaikutuksia?**
 - Millaista **tietoa lapsista ja päätöksen vaikutuksista** on päätöksenteon taustalla?
- Arvioinnit voivat olla **ennakkoarviointia, seuranta-arviointia ja prosessiarviointia**

KANSALLINEN LAPSISTRATEGIAN LAPSEN OIKEUKSIIN LIITTYVÄ TEEMA-ALUEET

Seuraavat teema-alueet on otettava huomioon myös kunnan päätöksenteossa ja sitä tukevassa lapsivaikutusten arvioinnissa:

- Lasten läheis- ja vertaissuhteiden tukeminen
- Lasten kuulemisen, osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien edistäminen
- Lapsen edun ensisijaisuuden aktiivinen soveltaminen ja lapsivaikutusten arviointi
- Lapsiperheiden riittävän elintason ja sosiaaliturvan varmistaminen sekä työn ja perheen yhteensovittaminen
- Lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaavan varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestäminen
- Lasten harrastusten ja muun vapaa-ajan toiminnan toteuttaminen
- Lasten ja perheiden tarpeita vastaavien sosiaali- ja terveysten palveluiden toteuttaminen
- Lasten suojeleminen kaikenlaiselta väkivallalta
- Syrjinnän ja eriarvoisuuden torjunta lasten ja lapsiryhmien kannalta
- Haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksien turvaaminen
- Lapsiasioiden koordinaatio, tietojen kokoaminen ja lapsen oikeuksia koskeva koulutus

Esimerkkinä **varhaiskasvatuksen ja koulutukseen** liittyvien lapsivaikutusten arvioinnin kysymyksiä?

- Mitä vaikutuksia (valmisteilla oleva / tehty) ratkaisulla (ratkaisuvaihtoehdolla) on **varhaiskasvatukseen tai koulutukseen osallistumiseen**?
- Mitä vaikutuksia ratkaisulla on varhaiskasvatuksen tai koulutuksen **saavutettavuuteen** (mm. **matkat, oppimisympäristön esteettömyys ja sopivuus, oppimateriaalien saavutettavuus, miten on huomioitu eri lapsiryhmät**)?
- Tukeeko ratkaisu **yhtenvertaisia mahdollisuuksia osallistua ja olla mukana** varhaiskasvatuksessa tai koulutuksessa (toteutuuko inklusioperiaate)?
- Tukeeko ratkaisu ihmisoikeussopimuksissa asetettuja velvoitteita lapsen kasvatukselle ja koulutukselle (mm. LOS 29 artikla lapsen koulutuksen tavoitteista ja 31 artikla **lapsen oikeudesta lepoon ja vapaa-aikaan, leikkimiseen ja virkistystoimintaan**)?
- Mitä vaikutuksia ratkaisulla on **varhaiskasvatuksen tai koulutuksen laatuun** (esim. ryhmäkoot, henkilöstön koulutus ja määrä sekä pysyvyys jne. Miten laatutekijät on määritelty ja miten mahdolliset laatukriteerit/-suositukset on otettu huomioon)?

Esimerkkinä **varhaiskasvatuksen ja koulutukseen** liittyvien lapsivaikutusten arvioinnin kysymyksiä?

- Mitä vaikutuksia ratkaisulla on **varhaiskasvatusympäristön tai opiskeluympäristön turvallisuuteen ja terveellisyyteen?**
- Mitä vaikutuksia ratkaisulla on lasten ja nuorten mahdollisuuteen **suoriutua koulutehtävistä** (mm. sopivat ja riittävät opiskeluvälineet, tarvittavat apuvälineet ja tulkkauspalvelut)?
- Mitä vaikutuksia ratkaisulla on lapsen tarvitsemaan **pedagogiseen ja muuhun tukeen** varhaiskasvatuksessa tai koulutuksessa?
- Mitä vaikutuksia ratkaisulla on **koulumatkojen kestoon ja turvallisuuteen?**
- Mitä vaikutuksia ratkaisulla on **lapsen ja nuoren koulupolun jatkuvuuteen tai koulupudokkuuteen?**
- Mitä vaikutuksia ratkaisulla on lapsen mahdollisuuksiin saada tukea opiskeluhuollosta ja sosiaali- ja terveyspalveluista?

1	2	3	4	5
TUNNISTA TARVE	SUUNNITTELE PROSESSI	KARTOITA, KERÄÄ TIETOA JA KUULE	KUVAILE VAIKUTUKSET	TEE PÄÄTÖS, TIEDOTA SEURAA
Vastuussa henkilö, jolle asia tulee valmisteltavaksi. Tunnista lapsivaikutusten arvioinnin tarve ja laajuus. ON lapsivaikutuksia → TEE LAVA Ei lapsivaikutuksia → PERUSTELE, miksi ei tehdä → VARMISTA lapsen edun huomioiminen → SEURAA JA ARVIOI tarve myöhemmin uudelleen. Tunnista asian/toiminnan taustalla olevat lait ja asian erityiskysymykset.	Ota muut tahot/työntekijät mukaan. Suunnittele prosessi: aikataulut, vastuut, tehtävät ja määrittele tarkasteltavat vaihtoehdot (mm. päätösvaihtojen hahmottaminen). Huomioi, mihin lapsiryhmiin vaikutukset kohdistuvat. Suunnittele, keneltä, mitä ja miten kysytään. Valitse menetelmä. Huomioi eri lapsiryhmien osallisuus. Tiedota kohderyhmiä.	Kokoa olemassa oleva taustatieto, esim. tilastot, tutkimukset, suunnitelmat tai strategiat. Toteuta suunnittelemasi tiedonkeruu, ota kohderyhmä(t) mukaan.	Tiivistä ja koosta tieto. Kuville vaikutukset tiedon perusteella. Tee lapsivaikutuksen arviointiin perustuvat suositukset päätöksentekoa varten.	Tee päätösehdotus/päätös perusteluineen. Osoita yhteys lapsivaikutuksiin. Tiedota päätöksentekoprosessista ja päätöksestä, huomioi prosessissa mukana olleet lapset ja perheet sekä muut kohde- ja viiteryhmät. Seuraa päätöksen vaikutuksia.
LIITTEET 1. Tunnista lapsivaikutusten arvioinnin tarve 2. Esimerkkejä, milloin lapsivaikutukset tulisi arvioida 3. Lapsivaikutusten arvioinnin laajuus 4. Taustalla vaikuttavat lait 5. Lapsen oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteet	LIITTEET 6. Suunnitelma aikatauluista, tehtävistä ja vastuunjaosta 7. Päätösvaihtoehtojen muodostaminen 8. Mitä ja mistä taustatietoa kerätään 9. Osallisuus ja tiedonkeruun menetelmiä 10. Esimerkki, kuinka kertoa lapsille LAVA:sta 11. Esimerkki tiedotteesta	LIITTEET Ei liitteitä	LIITTEET 12. Päätösvaihtoehtojen vertailu ja lomakeisto 13. Esimerkit vertailuista: Soite, Jyväskylä, Lahti	LIITTEET 14. Esimerkki päätösehdotuksesta 15. Esimerkki, kuinka kertoa LAVA:n tuloksista lapsille

Dokumentoi prosessia koko prosessin ajan

LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINNIN TARVE

1

TUNNISTA TARVE

Vastuussa henkilö, jolle asia tulee valmisteltavaksi.

Tunnista lapsivaikutusten arvioinnin tarve ja laajuus.

ON lapsivaikutuksia
→ TEE LAVA

EI lapsivaikutuksia
→ PERUSTELE, miksi ei tehdä
→ VARMISTA lapsen edun huomioiminen
→ SEURAA JA ARVIOI tarve myöhemmin uudelleen.

Tunnista asian/toiminnan taustalla olevat lait ja asian erityiskysymykset.

LIITTEET

1. Tunnista lapsivaikutusten arvioinnin tarve
2. Esimerkkejä, milloin lapsivaikutukset tulisi arvioida
3. Lapsivaikutusten arvioinnin laajuus
4. Taustalla vaikuttavat lait
5. Lapsen oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteet

- **Tunnista tarve**

- Arvioi, ketä päätös / asia / toiminta koskee
- Kartoita millaista lapsiryhmää asia koskee

- **Määrittele laajuus**

- Mikä on vaikutuksen kohteena oleva lasten ja nuorten määrä?
- Päätettävä asia ja kohdetyhmä vaikuttavat arvioinnin laajuuteen, mm.
 - keitä prosessiin osallistuu
 - mitä, keneltä ja miten tietoa kerätään
 - miten asiasta raportoidaan

- **Huomioi taustalla olevat lait ja mahdolliset erityiskysymykset**

SUUNNITTELE PROSESSI

Ota muut tahot/työntekijät mukaan.

Suunnittele prosessi: aikataulut, vastuut, tehtävät ja määrittele tarkasteltavat vaihtoehdot (mm. päätösvaihtojen hahmottaminen).

Huomioi, mihin lapsiryhmiin vaikutukset kohdistuvat.

Suunnittele, keneltä, mitä ja miten kysytään. Valitse menetelmä. Huomioi eri lapsiryhmien osallisuus.

Tiedota kohderyhmiä.

LIITTEET

6. Suunnitelma aikatauluista, tehtävistä ja vastuunjaosta
7. Päätösvaihtoehtojen muodostaminen
8. Mitä ja mistä taustatietoa kerätään
9. Osallisuus ja tiedonkeruun menetelmiä
10. Esimerkki, kuinka kertoa lapsille LA-VA:sta
11. Esimerkki tiedotteesta

PROSESSIN SUUNNITELMAN HAHMOTELMAA

- **Keitä mukaan:**
 - esim. ydinryhmä, joka suunnittelee LAVAn
 - keihin kaikkiin vaikutukset kohdistuvat → keitä sen vuoksi mukaan
 - mahdollisia muita yhteistyökumppaneita on huomioitava
- **Tarkasteltavat vaihtoehdot**
 - mm. päätösvaihtoehtojen hahmottaminen:
 - nykytila
 - 1. vaihtoehto
 - 2. vaihtoehto
 - tarvitaanko 3. vaihtoehto?
- **Mihin lapsiryhmiin vaikutukset kohdistuvat? Esim.**
 - Varhaiskasvatuksen lapset perhepäivähoidossa & päiväkodeissa
 - Koululaiset
 - Mahdolliset erityisryhmät

PÄÄTÖSVAIHTOEHDOT

Kuvataan eri vaihtoehtot lapsivaikutusten ennakkoarvioinnin piirin otettavaksi päätetyn asian valmistelussa

Palveluverkko, koulut

- **Nykytilanne:** nykyisen toimintatavan tai käytännön jatkaminen
 - Mitä tarkoittaa konkretiassa? (lkm, kustannukset jne. **huomioi myös lasten näkökulmasta mm.** välimatkat, ryhmäkoot ja muut mahdolliset laatuun vaikuttavat seikat – vrt. aikaisemmat vertailu)
- **Vaihtoehto 1:** xx?
- **Vaihtoehto 2:** yy?

Palveluverkko, varhaiskasvatus

- **Nykytilanne:** nykyisen toimintatavan tai käytännön jatkaminen
 - Mitä tarkoittaa konkretiassa? (lkm, kustannukset jne. **huomioi myös lasten näkökulmasta mm.** välimatkat, ryhmäkoot ja muut mahdolliset laatuun vaikuttavat seikat)
- **Vaihtoehto 1:** aa?
- **Vaihtoehto 2:** bb?

SUUNNITTELE PROSESSI

Ota muut tahot/työntekijät mukaan.

Suunnittele prosessi: aikataulut, vastuut, tehtävät ja määrittele tarkasteltavat vaihtoehdot (mm. päätösvaihtojen hahmottaminen).

Huomioi, mihin lapsiryhmiin vaikutukset kohdistuvat.

Suunnittele, keneltä, mitä ja miten kysytään. Valitse menetelmä. Huomioi eri lapsiryhmien osallisuus.

Tiedota kohderyhmiä.

LIITTEET

6. Suunnitelma aikatauluista, tehtävistä ja vastuunjaosta
7. Päätösvaihtoehtojen muodostaminen
8. Mitä ja mistä taustatietoa kerätään
9. Osallisuus ja tiedonkeruun menetelmiä
10. Esimerkki, kuinka kertoa lapsille LA-VA:sta
11. Esimerkki tiedotteesta

PROSESSIN SUUNNITELMAN HAHMOTELMAA

- **Aikataulu, vastuut ja tehtävät:**
 - Kuka tekee, mitä tekee ja missä aikataulussa huomioiden koko prosessi käynnistyksestä päätöksen tekoon
- **Keneltä kysytään, mitä ja miten kysytään?**
 - Arvioitava se, keiden kaikkien näkemyksiä tarvitaan arvioinnissa (lapset/lapsiryhmät; vanhemmat/huoltajat; - entä työntekijät?)
 - Määriteltävä keskeiset kysymykset
 - Miten ja millä menetelmällä osallistuminen toteutetaan?
- **Mitä muuta tietoa tarvitaan?**
 - Mitä tietoa on olemassa, mitä tarvitaan lisää? Esim.
 - Suunnitelmat, strategiat ja laatusuosituksat tms.
 - Tutkimustieto
 - Tilastotieto ja kustannukset
 - Arvio, mitä muuta?
- **Tiedota:** Mieti kohderyhmät sekä suunnittele kenelle, milloin ja miten?

2

SUUNNITTELE PROSESSI

Ota muut tahot/työntekijät mukaan.

Suunnittele prosessi: aikataulut, vastuut, tehtävät ja määrittele tarkasteltavat vaihtoehdot (mm. päätösvaihtojen hahmottaminen).

Huomioi, mihin lapsiryhmiin vaikutukset kohdistuvat.

Suunnittele, keneltä, mitä ja miten kysytään. Valitse menetelmä. Huomioi eri lapsiryhmien osallisuus.

Tiedota kohderyhmiä.

LIITTEET

6. Suunnitelma aikatauluista, tehtävistä ja vastuunjaosta
7. Päätösvaihtoehtojen muodostaminen
8. Mitä ja mistä taustatietoa kerätään
9. Osallisuus ja tiedonkeruun menetelmiä
10. Esimerkki, kuinka kertoa lapsille LA-VA:sta
11. Esimerkki tiedotteesta

PROSESSIN SUUNNITELMAN HAHMOTELMAA

Osio	Toteutustapa	Aikataulu	Kuka valmistelee / toteuttaa	Muuta huomioitavaa (esim. tiedottaminen)
Kokoa taustatietoa - jo olemassa olevan tiedon kokoaminen - sis. nykytilanteen kuvauksen				
Kokoa uutta tietoa lasten näkökulma				
Kokoa uutta tietoa muilta - huoltajat - lasten kanssa työskentelevät - yhteistyötahot				
Vertaile, analysoi, kuvaile vaikutukset Ennakoarviointien yhteenveto				
Seuraa ja arvioi				

3

**KARTOITA,
KERÄÄ TIETOA JA
KUULE**

Kokoa olemassa oleva taustatieto, esim. tilastot, tutkimukset, suunnitelmat tai strategiat.

Toteuta suunnittelemasi tiedonkeruu, ota kohderyhmä(t) mukaan.

LIITTEET
Ei liitteitä

TARVITTAVAT TIEDOT, MITÄ OLEMASSA, MITÄ TARVITAAN LISÄÄ?

Suunnitelmat, strategiat, laatusuosituksukset, tutkimukset, tilastot, kustannukset, kokemustieto?

Entä tiedonkeruu nuorilta, vanhemmilta – entä henkilöstö?

Mitä taustatietoa on jo nyt olemassa? (+ työnjako)

-

Mitä taustatietoa tarvitaan? (+ työnjako)

-

Mitä, kuka ja miten kysytään nuorilta?

-

LAPSEN NÄKEMYSTEN KUNNIOITTAMINEN LAPSEN OIKEUS TULLA KUULLUKSI

- Muistettava, että LAVA ei ole yhtä kuin lasten osallisuus, mutta lasten osallistuminen arviointiin ja lasten näkökulmien selvittäminen on yksi tärkeä osa LAVAa
 - ei voida olettaa että aikuiset pystyvät yksin arvioimaan lapsiin kohdistuvia vaikutuksia eikä myöskään että lapset pystyvät yksin arvioimaan lapsen oikeuksien toteutumista
- Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnin olennainen osa on lasten ja nuorten omien mielipiteiden ja kokemusten selvittäminen.
- LAPEssa tehty LAVA-ohjeistus (2018): <http://www.julkari.fi/handle/10024/136377>

Vaikutusten kuvailu

4

KUVAILE VAIKUTUKSET

Tiivistä ja koosta tieto.

Kuvaile vaikutukset tiedon perusteella.

Tee lapsivaikutuksen arviointiin perustuvat suositukset päätöksentekoa varten.

LIITTEET

12. Päätösvaihtoehtojen vertailu ja lomakeisto
13. Esimerkit vertailuista: Soite, Jyväskylä, Lahti

Punnitse hyödyt ja haitat, vastaa kysymykseen:

- Analysoi ja vertaile eri vaihtoehtojen vaikutuksia lasten ja lapsiryhmien hyvinvointiin ja lapsen oikeuksien toteutumiseen.
- Vaikutukset voivat olla eri lapsiryhmien kohdalla erilaisia.
- Aiheeseen voi liittyä keskenään kilpailevia tai ristiriitaisia tavoitteita ja näkökulmia
- Miten ehdotus / päätös / toiminta voidaan toteuttaa lasten kannalta parhaalla mahdollisella tavalla?

Vaikutusten kuvailu

4

KUVAILE VAIKUTUKSET

Tiivistä ja koosta tieto.

Kuvaile vaikutukset tiedon perusteella.

Tee lapsivaikutuksen arviointiin perustuvat suositukset päätöksentekoa varten.

LIITTEET

12. Päätösvaihtoehtojen vertailu ja lomakeisto
13. Esimerkit vertailuista: Soite, Jyväskylä, Lahti

Hyvät/neutraalit/kielteiset vaikutukset:

- Mitä, millaisia ovat hyvät vaikutukset?
- Mitä, millaisia neutraalit vaikutukset?
- Mitä, millaisia ovat kielteiset vaikutukset?

→ miten hyviä vaikutuksia voisi vahvistaa ja huonoja vaikutuksia poistaa tai ainakin lieventää.

Lyhyen aikavälin ja pitkän aikavälin vaikutukset

- lyhyen aikavälin: vaikutus lapsen ???
- pitkän aikavälin: vaikutus lapsen ???

5

TEE PÄÄTÖS, TIEDOTA SEURAA

Tee päätösehdotus/päätös perusteluineen. Osoita yhteys lapsivaikutuksiin.

Tiedota päätöksentekoprosessista ja päätöksestä, huomioi prosessissa mukana olleet lapset ja perheet sekä muut kohde- ja viiteryhmät.

Seuraa päätöksen vaikutuksia.

LIITTEET

- 14. Esimerkki päätösehdotuksesta
- 15. Esimerkki, kuinka kertoa LAVA:n tuloksista lapsille

PÄÄTÖS

- **Esittele päätöksentekijöille**, millaisia lapsiin kohdistuvia vaikutuksia on tunnistettu ja mitä suosituksia arvioinnissa annetaan päätöksentekoa varten, jotta päätöksenteossa voidaan ottaa huomioon arvointitieto.
- Muista huomioida **päätöksessä lapsivaikutukset**
- **Tiedota** päätöksestä
- Huomioi päätöksen **seuranta**: millainen vaikutus päätöksellä / toiminnalla on ollut

ESIMERKKEJÄ: MITÄ POHDITTU PILOTOINTIEN YHTEYDESSÄ

- Mitkä ovat lasten ja mitkä aikuisten asioita?
- Milloin lapsia pitäisi kuulla?
- Haluavatko lapset liikaa jos kysymme heiltä?
- Toistavatko lapset vain vanhempien näkemyksiä?
- Mitkä ovat hyviä tapoja kuulla lasta - lapsilähtöiset menetelmät?
- Miten lasten tuottamaa tietoa analysoidaan?
- Miten lapsia osallistetaan valmisteluun ilman, että aiheutetaan heille huolta tulevasta (miten paljon lapsille voidaan kertoa valmisteltavista asioista)?
- Miten lasten näkemyksiä hyödynnetään päätöksenteossa?
 - Moniin kysymyksiin ei ole löydetty yhtä yhteisesti jaettua ”oikeata” vastausta, vaan eri toimijoilla on ollut erilaisia näkemyksiä ja mielipiteitä.

LÄHTEET, mm.

Iivonen ja Pollari (2022): Lapsivaikutusten arvioinnilla parempia päätöksiä kunnissa. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2022:4
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163900/VNK_2022_4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Heinämäki, L. & Kauppinen, T. (2010). [Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä – Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin.](#) Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Honkanen Kati (2018 LAVA: Lapsivaikutusten arviointi
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136377/PP_LAVA_prosessikuvaus_vihr_lape_ilme.pdf?sequence=1&isAllowed=y STM, THL

Lapsivaikutusten arviointimalli (LAVA) / Etelä-Pohjanmaa -aineistot

[Lapsivaikutusten arviointimalli \(LAVA\) - Prezi-esitys](#)

- [EPn LAVA malli 2018.pdf](#)
- [Lapsivaikutusten arviointimalli EteläPohjanmaa 2018, tukiaineist.pdf](#)
- [Liite 1. Tunnista lapsivaikutusten arvioinnin tarve.pdf](#)
- [Liite 2. Esimerkkejä, milloin lapsivaikutukset tulisi arvioida.pdf](#)
- [Liite 3. Lapsivaikutusten arvioinnin laajuus.pdf](#)
- [Liite 4. Taustalla vaikuttavat lait.pdf](#)
- [Liite 5. Lapsen oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteet.pdf](#)
- [Liite 6. Suunnitelma aikataulusta, tehtävistä ja vastuista, taul.pdf](#)
- [Liite 7. Päätösvaihtoehtojen muodostaminen.pdf](#)
- [Liite 8. Mitä ja mistä taustatietoa kerätään.pdf](#)
- [Liite 9. Osallisuus ja tiedonkeruun menetelmiä.pdf](#)
- [Liite 10. Esimerkki, kuinka kertoa lapsille LAVAsta.pdf](#)
- [Liite 11. Esimerkki tiedotteesta.pdf](#)
- [Liite 12. Päätösvaihtoehtojen vertailu.pdf](#)

Lapsivaikutusten arviointeja on tehty mm.

• Etelä-Pohjanmaalla:

- Alajärven kaupunki osana palveluverkkoselvitystä (Hanna Luoma-aho ja Esa Kaunisto)
- Kurikan kaupunki osana palveluverkkoselvitystä (Anna-Mari Packalen ja Päivi Hernesmaa)
- **Huittisten kunta**, osana palveluverkkoselvitystä
<https://thl.fi/documents/605877/3817914/Eija+Mattila.pdf/ac46ef4a-bf29-49f1-8cea-e8933cf97fa1>
- **Jokelan alueen** palveluverkon ennakkoarviointien arviointi
https://www.tuusula.fi/tuusula/attachments/text_editor/36534.pdf?checksum=b23edd4873a27cca0c76d297be8c5d7b
- **Loviisan kunta**, kysely vanhemmille: [https://www.loviisa.fi/wp-content/uploads/2020/02/Palveluverkon-muutos- -Lapsivaikutusten-arviointi- -Huoltajakysely.pdf](https://www.loviisa.fi/wp-content/uploads/2020/02/Palveluverkon-muutos--Lapsivaikutusten-arviointi--Huoltajakysely.pdf)
- **Naantali palveluverkko**, LAVAvertailua
<http://aleksis.naantali.fi/poytakirjat/kokous/20182901-1-5.PDF>
- **Soite**: Lasten ja nuorten päivystys
[https://www.soite.fi/media/Lasten paivystyksen LAVA Soite.pdf/format-pdf](https://www.soite.fi/media/Lasten_paivystyksen_LAVA_Soite.pdf/format-pdf)

• Jyväskylän kaupunki:

- Lapsivaikutusten arviointi. Valtuustoaloite: [Pienituloisten perheiden iltapäivätoiminnan toimintamaksujen alentaminen](#) (pdf)
- Vaikutusten ennakkoarviointi. [Liikuntapalvelujen kehittäminen osana Hippos2020-hanketta](#) (pdf)
- Lapsivaikutusten arviointi. [Saarenmaan koulun lakkauttaminen](#)
- Lapsivaikutusten arviointi. Valtuustoaloite: [Subjekttiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen](#) (pdf) (sisältää liitteitä)
- Sukupuolivaikutusten arviointi. Valtuustoaloite: [Liikunta- ja urheiluseurojen tukimuotojen sukupuolivaikutusten arviointi](#) (pdf)
- Lapsivaikutusten arviointi. Perusopetuksen palveluverkko: [Keljonkangas-Säynätsalo alueen kouluverkko](#) (pdf)
- Lapsivaikutusten arviointi. Perusopetuspalvelut. [Elämäntaitojen opetus](#) (pdf)
- [Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointi. Tarkastelussa lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä ja esimerkkejä lapsivaikutusten arvioinneista](#) (pdf)
- **Hyden Niina (2021)**. Lapsivaikutusten arviointimallin kehittäminen Porin kaupungin sivistystoimialalle
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/493799/Hyd%C3%A9n_Nina.pdf?sequence=2&isAllowed=y

LAVA: Soiten lasten ja nuorten päivystys

Vaiheet:

1. Ohjausryhmä ja suunnittelu: vaihtoehtomallien, arviointinäkökulmien ja tietotaustan tunnistaminen
2. Arviointikohteiden tunnistaminen ohjausryhmän ja perhepalveluiden asiakasraadin (vanhemmat) toimesta
3. Tiedonkeruu arviointikohteista: 1) toimintatilastot ja –kustannukset, 2) kuuleminen: lapset (2 alakoululuokkaa), nuoret (2 nuorisovaltuustoa), vanhemmat (347hlöä) sekä henkilöstö (35 hlöä) ja 3) lausunnot yhteistyö- ja sidosryhmiltä (5 tahoa)
4. Tulokset ja analysointi: määrällinen tieto (tilastot ja kustannukset), laadullinen tieto, laatutekijät ja lapsen oikeuksien toteutuminen
5. Valmiin lapsivaikutusten arvioinnin esittely päättävälle taholle (Soiten johtoryhmä, hallitus ja valtuusto) ja sitouttaminen seuranta LAVAn toteutukseen
6. Sote-LAVA mallin rakentaminen Soiten ja maakunnan päätöksenteon tueksi (osana EVAn edistämistä)

LAVA: Soiten lasten ja nuorten päivystys vrt. lasten oikeuksien avaaminen Syrjimättömyys ja oikeus kulttuuriin, uskontoon ja kieleen

soite

1.1. LAPSEN OIKEUKSIEN NÄKYMÄ: SYRJIMÄTTÖMYYS JA OIKEUS KULTTUURIIN, USKONTOON JA KIELEEN

Mitä tämä oikeus tarkoittaa?
Syrjimättömyysperiaatteen soveltaminen ei tarkoita identtistä kohtelua (M. Rimpelä 2017).

Lapsilla ei ole samoja lähtökohtia (tieto-taito-ymmärrys) kuin aikuisilla, jonka vuoksi heidän tarpeet tulee huomioida omanaan.

Lapsien kohdalla tulee tehdä positiivista diskriminaatiota/erityiskohtelua, jossa lapsia väestöryhmänä tuetaan erityistoimin, jotta he eivät ole vaarassa jäädä eriarvoiseen asemaan suhteessa muihin väestöryhmiin.

Saimme hyvää palvelua, vaikka tulimme soittamatta kipeän korvan kanssa ja asumme etelä-pohjanmaalla.
- Vanhempi, lastenpäivystys

LAPSEN OIKEUS

SYRJIMÄTTÖMYYTEEN

"Erityislapsemme on joka kerta joutunut kommentoinnin kohteeksi jonkun muun odottajan toimesta. Erityislapsemme tarpeet on hoitajien ja lääkärin toimesta ohitettu säännönmukaisesti ja usein pilkanomaisesti."
- Vanhempi, yhteispäivystys

"Det kändes som att vi fick mindre info on värden, då vi inte kunde så bra finska. Barnet kände dig otryggt då läkaren inte pratade svenska."
- Förälder, samjouren

"Toiset potilaat, lähes aina sattuu paikalle potilaita joiden kielenkäyttö ja käytös uhkaavaa. Siinä tilanteessa ei pääse pois vaan on vaan odotettava vuoroa. Ja yritettävä lukea tilanteita niin että pääsee pois alta jos jotain tapahtuu. Todella pelottavaa niin lapselle kuin aikuiselle."
- Vanhempi, yhteispäivystys

"Todella hyvä palvelu vähävaraiselle perheelle, ei niitä lapsen korvia aina ole varaa käydä yksityisellä tarkistuttamassa."
- Vanhempi, lastenpäivystys

"Tuntui ettei otettu todesta vaikka käsi meni pois paikoltaan"
- Nuorisovaltuusto, yhteispäivystyksen puhelinneuvonta

"Erityislapsien kyky käsitellä on vaikeampaa."
- Vanhempi, yhteispäivystys

OMAAN KULTTUURIIN, USKONTOON JA KIELEEN

"Lääkäri käyttänyt epäasiallisia kommentteja lapsesta."
- Vanhempi, yhteispäivystys

"Lapset altistuvat levottomassa ympäristössä asioille, joita lapsen ei pitäisi joutua todistamaan (aikuisten kielenkäyttö, uhkaava käytös, henkilökunnan ja muiden odottajien välinpitämättömyys)."
- Vanhempi, yhteispäivystys

"Barnakuten måste absolut fortsätta...Det hör till alla barns rättigheter."
- Förälder, barnakuten

Mitä LAVA kertoo?
Lapset altistuvat yhteispäivystyksessä tilanteille, joista heillä ei ole omavaltaisesti mahdollisuutta poistua. Lapsien oikeuksista huolehtiminen on ensisijaisesti vanhempien vastuulla, heihin kohdistuva syrjintä kohdistuu välillisesti myös lapseen. Lapsilla ja perheillä on kokemuksia syrjityksi tulemisesta yhteispäivystyksessä.

Lapset ja perheet kokevat Lasten ja nuorten päivystyksen toteuttavan paremmin lapsen oikeuksia. Odotustilassa tai toiminnassa ei ole koettu esiintyvän syrjintää.

Molemmissa on koettu puutteita saada palvelua ruotsiksi.

Arvioinnissa on kuultu:

- lapsia
- vanhempia
- henkilöstöä: yhteispäivystys, lastenpäivystys ja lastenosasto

Pyydetty arviointilausuntoja:

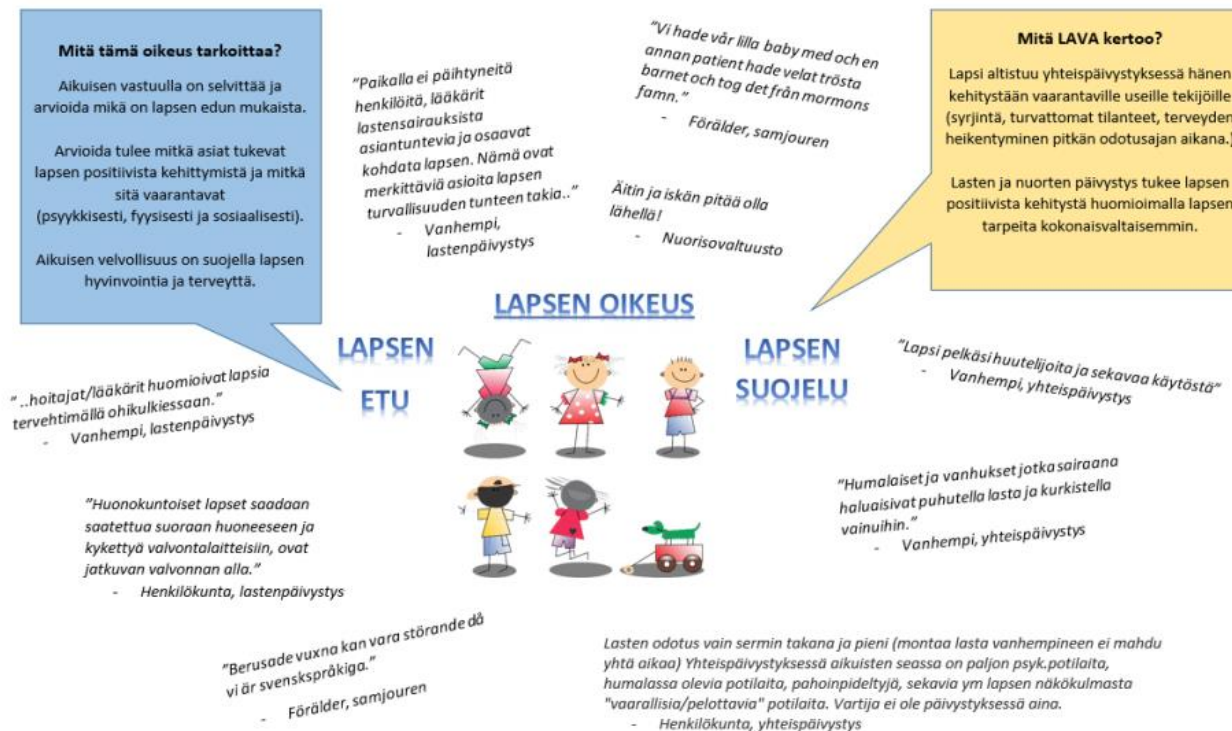
- lastensuojelu, ensihoito,
- lasten ja nuorten psykiatria,
- poliisi,
- apteekit

LAVA: Soiten lasten ja nuorten päivystys vrt. lasten oikeuksien avaaminen

Lapsen etu ja lapsen suojele

1.2. LAPSEN OIKEUKSIEN NÄKYMÄ: LAPSEN ETU JA LAPSEN SUOJELU

Arvioinnissa on kuultu:

- lapsia
- vanhempia
- henkilöstöä: yhteispäivystys, lastenpäivystys ja lastenosasto

Pyydetty arviointilausuntoja:

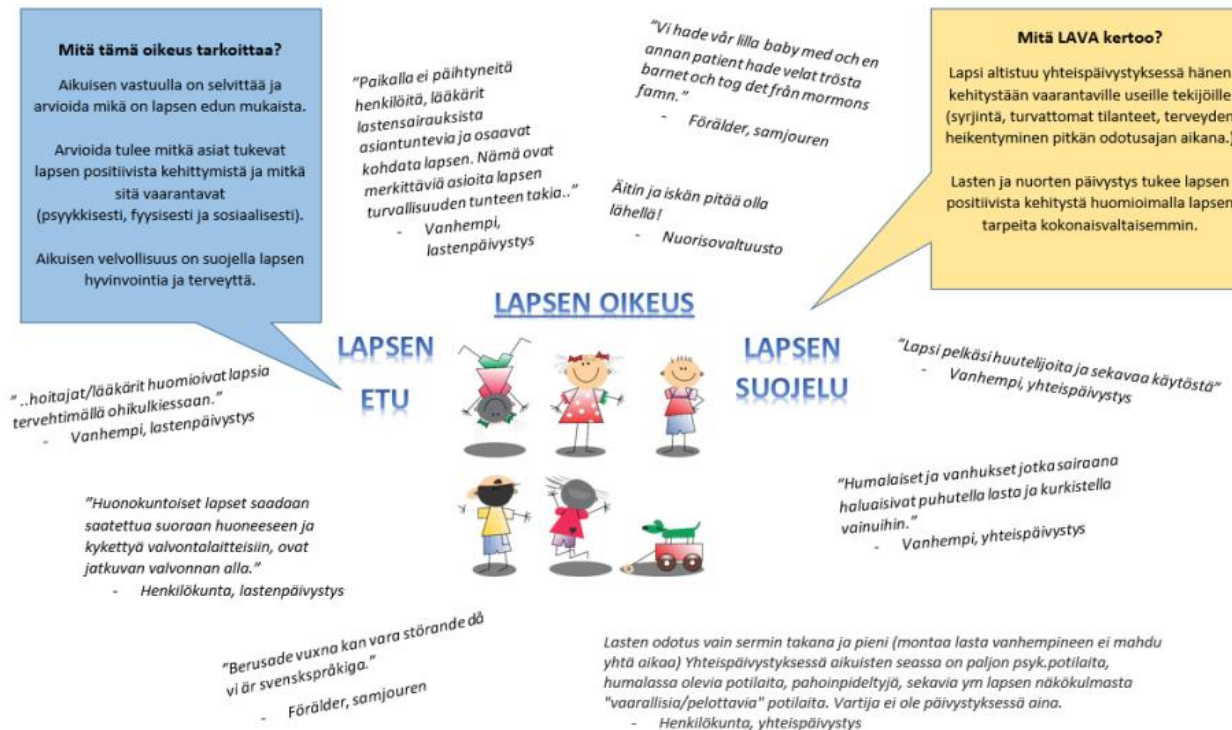
- lastensuojelu, ensihoito,
- lasten ja nuorten psykiatria,
- poliisi,
- apteekit

LAVA: Soiten lasten ja nuorten päivystys vrt. lasten oikeuksien avaaminen

Lapsen oikeus tulla kuulluksi, levätä, leikkiä ja viettää vapaa-aikaa

1.2. LAPSEN OIKEUKSIEN NÄKYMÄ: LAPSEN ETU JA LAPSEN SUOJELU

Arvioinnissa on kuultu:

- lapsia
- vanhempia
- henkilöstöä: yhteispäivystys, lastenpäivystys ja lastenosasto

Pyydetty arviointilausuntoja:

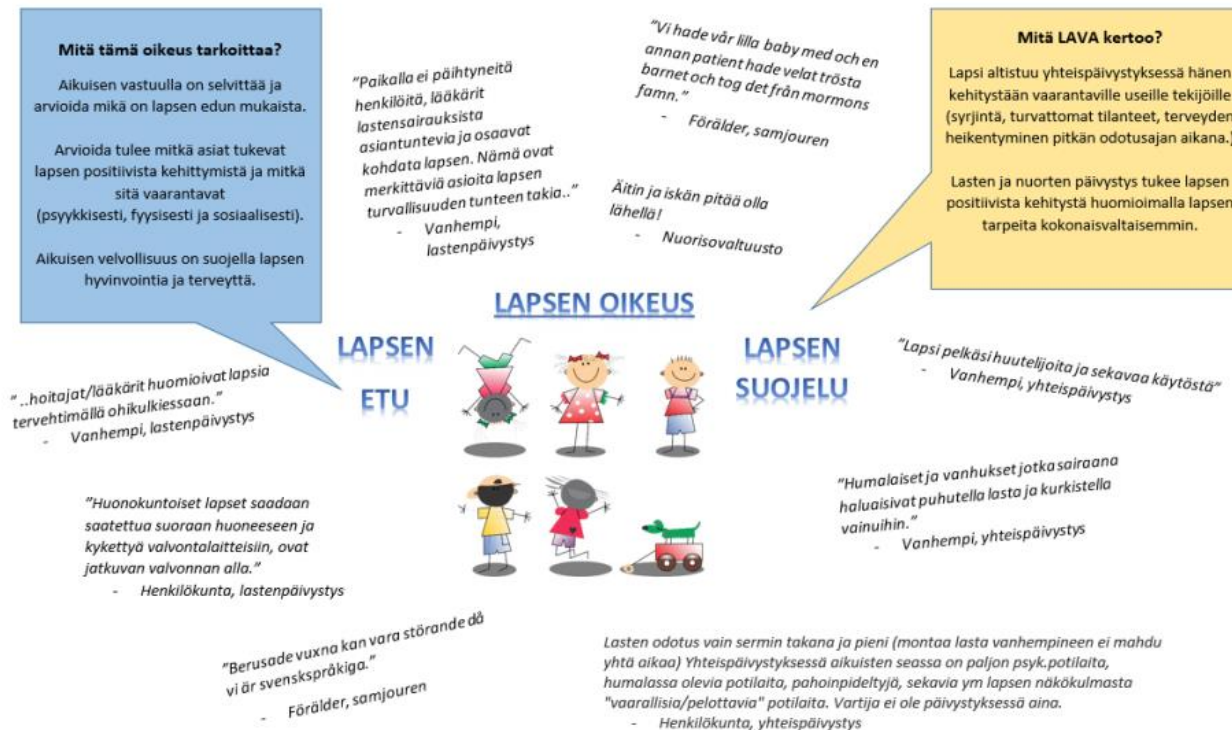
- lastensuojelu, ensihoito,
- lasten ja nuorten psykiatria,
- poliisi,
- apteekit

LAVA: Soiten lasten ja nuorten päivystys vrt. lasten oikeuksien avaaminen

Saada apua ja hoitoa, saada apua vanhemmilleen

1.2. LAPSEN OIKEUKSIEN NÄKYMÄ: LAPSEN ETU JA LAPSEN SUOJELU

Arvioinnissa on kuultu:

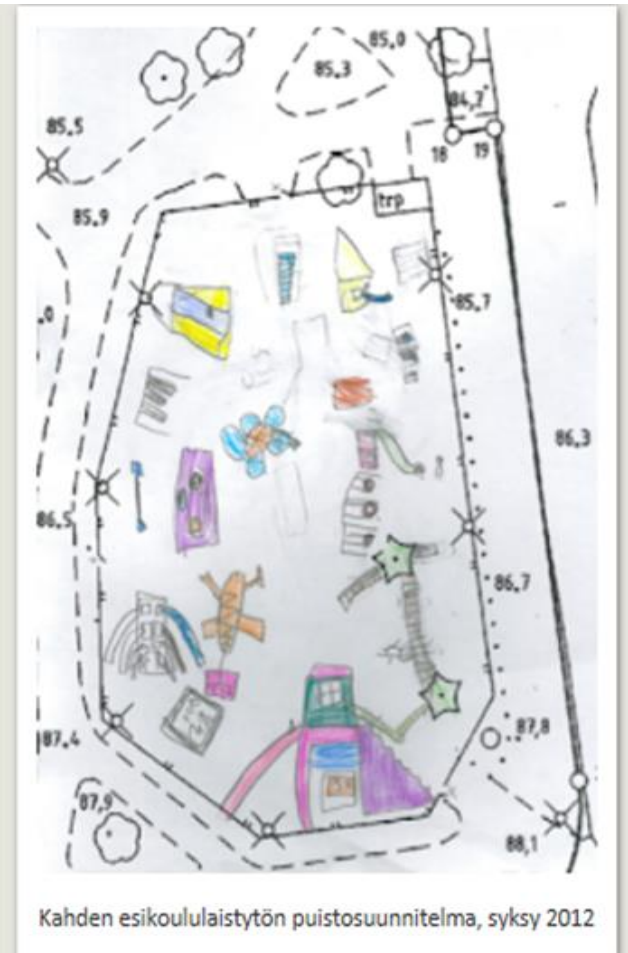
- lapsia
- vanhempia
- henkilöstöä: yhteispäivystys, lastenpäivystys ja lastenosasto

Pyydetty arviointilausuntoja:

- lastensuojelu, ensihoito,
- lasten ja nuorten psykiatria,
- poliisi,
- apteekit

LAPSEN NÄKEMYSTEN KUNNIOITTAMINEN LAPSEN OIKEUS TULLA KUULLUKSI, esimerkkinä Pikku Kakkosen puisto

- Leikkipuiston suunnitteluun osallistaminen alkoi kaikille kaupunkilaisille tarkoitetulla Valma-kyselyllä, jossa palautetta sai antaa vanhasta puistosta ja ehdottaa ideoita uudistettavaan puistoon. Lisäksi suunnittelusta vastaavalla maisema-arkkitehdilla oli tukenaan kaksi osallisuusryhmää, joissa oli lähialueen asukkaita, MLL ja lähipäiväkodin lapsia.
- Pikku Kakkosen puiston tapauksessa lapset osallistuivat suunnittelun useisiin vaiheisiin, suunnittelupiirustusten tekemisestä puiston testaamiseen, varauksettoman innostuneina. Jokainen vaihe oli lapsille elämys, josta he pyrkivät ottamaan kaiken irti leikkien.

Anna-Kaisa Kuusisto-Arponen ja Markus Laine:
<http://sateenvarjolla.blogspot.fi/2015/06/leikkimisen-asiantuntijat-puistoa.html>

CASE Huittinen

Palveluverkkoselvitys ja lapsivaikutusten arviointi

<https://thl.fi/documents/605877/3817914/Eija+Mattila.pdf/ac46ef4a-bf29-49f1-8cea-e8933cf97fa1>

Taustalla varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palvelurakenteen haasteet

- Varhaiskasvatuksen kysynnän voimakas kasvu, erityisesti päiväkotihoidon ja vuorohoidon osalta
- Perusopetuksen investointitarpeet: suurin alakoulu väistötiloissa, toinen koulu odottaa peruskorjausta

Palveluverkkoselvitys ja lapsivaikutusten arviointi

- Palveluverkkoselvitys tilattiin ulkopuoliselta asiantuntijalta
- Kolme ratkaisuvaihtoehtoa tulevaisuuden palveluverkoksi
- Tulevaa palveluverkkoa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon haluttiin osallistaa mahdollisimman moni taho mukaan

Lava-prosessin kohderyhmät Huittisissa

Kohde	Menetelmä	Vastuuhenkilö
Varhaiskasvatuksen lapset	Piirtäminen ja haastattelu	Varhaiskasvatusjohtaja
Varhaiskasvatuksen huoltajat ja henkilöstö	Zef-kysely	Varhaiskasvatusjohtaja
Perusopetuksen oppilaat	Oppilaskuntien fasilitoimat luokkakokohtaiset arvioinnit	Oppilaskuntien ohjaajat
Pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaat	Piirtäminen ja haastattelu	Opettajat
Perusopetuksen huoltajat ja henkilöstö	Zef-kysely	Sivistysjohtaja
Kuntalaiset	Zef-kysely	Sivistysjohtaja
Nuorisovaltuusto	Lausuntopyyntö	

Aikataulu

Suorakuulion muotoinen leike

Palveluverkkoselvitys	Tulosten esittely 7.11.2017
Lapsivaikutusten arviointi ja kuulemiskierrokset	- Ydintiimin valmennus 3.11.2017 - Arviointien toteutus vko 45 - 47 - Infotilaisuudet henkilöstölle, huoltajille ja kuntalaisille 30.11.2017
Palveluverkkoa koskeva esittely ja päätöksenteko	- Sivistyslautakunta 12.12.2017 - Kh ja kv tammikuu 2018

Yhteenvetoa prosessista

- Lapsivaikutusten arviointi antoi tärkeää tietoa lasten, nuorten ja aikuisten näkemyksistä
- Tuloksiin viitattiin päättäjien puheenvuoroissa ja tiedotusvälineissä
- Arviointiprosessi toteutettiin hyvin laajamittaisena ja se olisi vaatinut enemmän aikaa
- Arvioinnin huolellinen valmistelu ja siitä tiedottaminen myös etukäteen ovat elintärkeitä prosessin onnistumiselle
- Tiedottamisessa käytetty blogi palveli hyvin tiedonkulussa
- Lapsivaikutusten arviointiin suhtauduttiin pääosin myönteisesti vaikka kaikki eivät olleet valmiita muutokseen
- Vain pieni osa kuntalaisista osallistui arviointiin ja yhteisiin tilaisuuksiin
- Laaja arviointiprosessi ei saanut kaikilta ymmärrystä
- Huittinen on sitoutunut lapsivaikutusten arviointiin osana päätöksentekoa.
- Toimintamalli tullaan jalkauttamaan kaikille hallinnonaloille kaupungin johtoryhmän toimesta.

<http://www.alajarvi.fi/sites/default/files/2018-03/Sltk%20%C2%A7%2018%2C%2014.3.2018%20oheimateriaalia2.pdf>

Sivistystoimenjohtaja Esa Kaunisto ja varhaiskasvatuspäällikkö Hanna Luoma-aho kertovat, että sivistystoimeen laaditaan toiminta- ja toimitilaverkkoselvitys sekä tähän liittyen tulevan päätöksenteon tueksi lapsivaikutusten arviointi.

SIVISTYSTOIMEN TOIMINTA- JA TOIMITILAVERKKOMUUTOKSEN LAPSIVAIKUTUKSET ARVIOIDAAN ALAJÄRVELLÄ

Tulevan päätöksenteon tueksi tullaan nyt suorittamaan myös lapsivaikutusten arviointi. Varhaiskasvatuspäällikkö Hanna Luoma-aho ja sivistystoimenjohtaja Esa Kaunisto kertovat, että kyseinen prosessi tehdään pilottina.

– Lapsivaikutusten arviointi on prosessi, jossa arvioidaan etukäteen päätöksen tai toiminnan vaikutuksia lasten oikeuksien toteutumiseen. Sen yhteydessä tarkastellaan millaisia hyötyjä tai haittoja lapsiin kohdistuvista päätöksistä tai toiminnasta seuraa, Luoma-aho selvittää.

– Lapsivaikutusten arviointi mahdollistaa eri vaihtoehtojen vertailun ja parhaan ratkaisun löytämisen. Päätösten ennakoarviointi mahdollistaa myös mahdollisiin negatiivisiin vaikutuksiin varautumisen etukäteen.

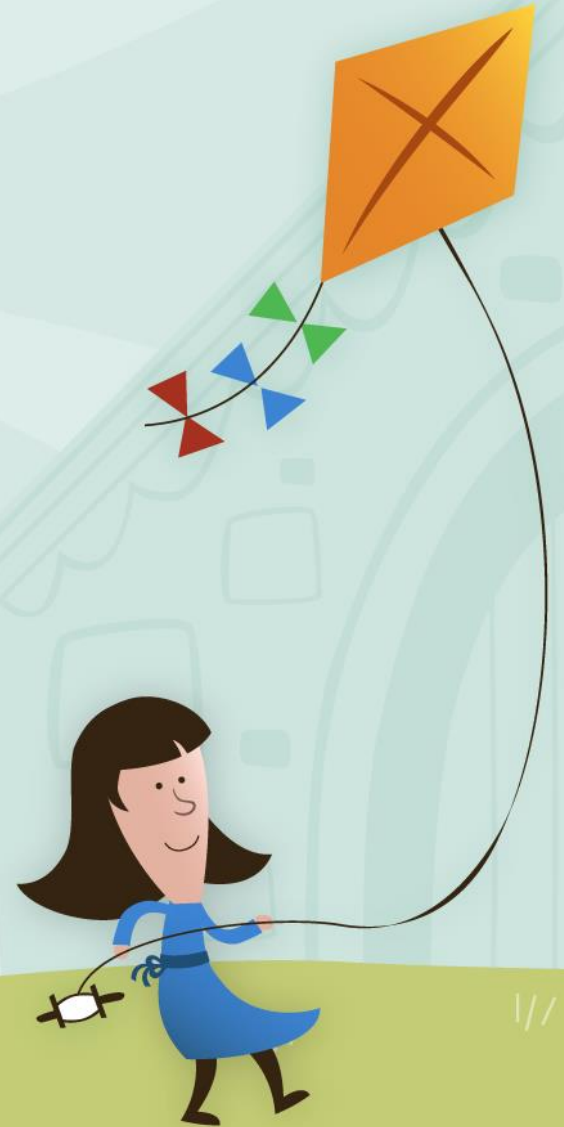
Arvioinnin lähtökohtana on, että lapsilla ja nuorilla pitää olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa kasvuympäristöissään itseensä kohdistuvaan päätöksentekoon ja toimintaan. Asiaa säädetään lukuisissa eri lakipykälissä.

LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI SIVISTYSTOIMEN TOIMINTA- JA TOIMITILAVERKKOSELVITYKSEN YHTEYDESSÄ

Etelä-Pohjanmaan sivistystoimenjohtajat /
LAPE 10.4.2018

Oppilaskysely

Alajärven alakoulut

Alajärvellä on tällä hetkellä kymmenen koulua.

Tunnistatko
koulut?

Löysitkö
omasi?

Kevään aikana on
tarkoitus miettiä,
tarvitaanko
Alajärven
kokoiselle alueelle
näin montaa
koulua.

Ei ole kuitenkaan syytä huolestua.

Asioita pohditaan tarkasti, jotta kaikilla lapsilla olisi varmasti turvallinen ja hyvä paikka käydä koulua.

Kaikki koulut jatkavat nykyisellä tavalla ainakin ensi lukuvuoden.

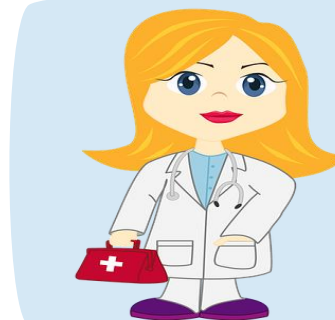
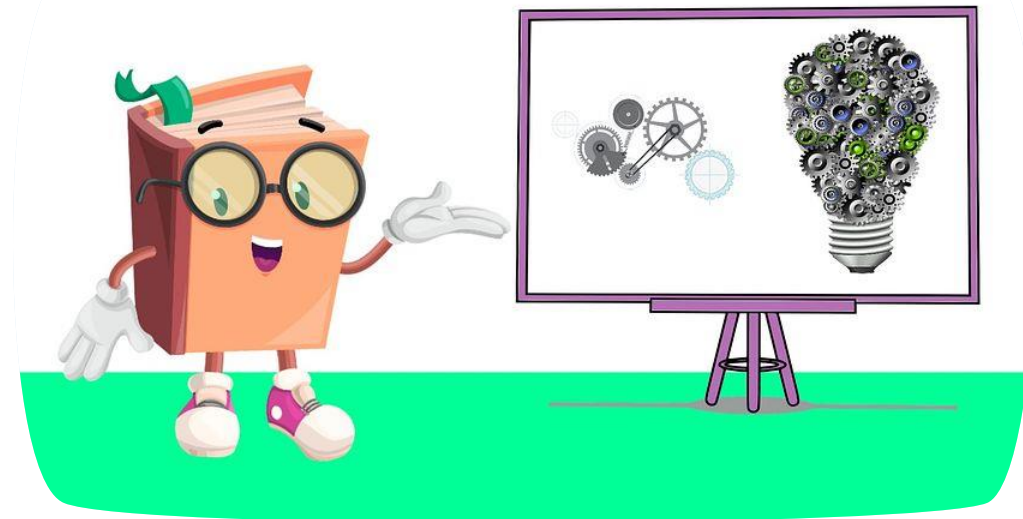

Mitä kaikkia asioita kouluista
päädetessä sitten pohditaan?

Päätöksiin voi vaikuttaa esimerkiksi
koulun kunto ja korjaustarve

Lisäksi mietitään, saavatko eri koulujen oppilaat palveluja tasapuolisesti.

Myös koulun sijainti, koulumatkat ja niiden kesto otetaan huomioon.

Lisäksi tietoa
tarvitaan myös teiltä
oppilailta. Te
tiedätte parhaiten,
mikä koulussa on
tärkeää.

Saat kohta vastata
kyselyyn.

Kerro siinä, mitä
ajattelet koulustasi ja
mikä on sinulle
tärkeää.

Osaan kysymyksistä vastataan hymiöiden avulla, osaan saat vastata vapaasti. Aikuiset auttavat, jos tarvitset apua.

☐ MUKAVALTÄ

☐ EI JUURI MERKITYSTÄ

☐ HARMITTAISI

MIKÄ VOISI OLLA MUKAVAA UUTEEN KOULUUN SIIRTYMISESSÄ?

Pitkä vastausteksti

MIKÄ VOISI OLLA KURJAA UUTEEN KOULUUN SIIRTYMISESSÄ?

Pitkä vastausteksti

Jos sinua jää mietityttämään
joku kouluusi tai tähän
kyselyyn liittyvä asia, muista
jutella siitä opettajasi tai
muiden aikuisten kanssa.

Kiitos jo etukäteen
vastauksestasi!

**ESIMERKKI:
NÄIN KOULUVERKKO-LAVASTA
DOKUMENTOINTIIN
PÄÄTÖSASIAKIRJOIHIN**

Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen

PALVELUVERKKO- UUDISTUS	KUVAUS	PÄÄTÖSVAIHTOEHDON LAPSIIN KOHDISTUVAT HYÖDYT TIIVISTETYSTI	PÄÄTÖSVAIHTOEHDON LAPSIIN KOHDISTUVAT HAITAT TIIVISTETYSTI
Päätösvaihtoehto 1: Ns. 0-vaihtoehto, ei tehdä muutoksia nykytilaan	Perusopetus Koulu 1: väistötiloissa toimiva kaupungin suurin alakoulu, uuden koulun tarveselvitys hyväksytty Koulu 2: laskevan oppilasennusteen 3-opettajainen kyläkoulu Koulu 3: peruskorjausta odottava, laskevan oppilasennusteen 1-sarjainen koulu Koulu 4: keskustan tuntumassa toimiva, vakaan oppilasennusteen 1-sarjainen koulu Koulu 5: muutama vuosi sitten rakennettu, vakaan oppilasennusteen 3-opettajainen kyläkoulu Koulu 5: koko yläkoulun ikäluokan kokoava oppilaitos Alakoulut ovat erikokoisia ja sijaitsevat eri puolilla kaupunkia. Koulujen oppilasennusteet ja ryhmäkoot vaihtelevat suuresti: osalla on laskeva oppilasennuste ja pienet ryhmäkoot, osalla kasvava oppilasennuste ja suuret ryhmäkoot.	Lasten tuntemukset omaa kouluaan kohtaan olivat pääosin myönteisiä. He viihtyivät omassa koulussaan ja kertoivat siellä olevan hyviä opettajia ja kivoja kavereita. 69 % huoltajista katsoi nykyisen palveluverkon olevan parhaan vaihtoehdon. He katsoivat, että pienet koulut ovat lasten edun mukaisia ja niissä pysytään antamaan yksilöllistä tukea. 35 % henkilöstöstä kannatti nykyistä palveluverkkoa, mutta he eivät perustelleet kantaansa. 61 % kuntalaisista piti nykyistä palveluverkkoa parhaana vaihtoehtona. Haluttiin säilyttää pienet lähikoulut lapsille turvallisena vaihtoehtona.	Lapset kokivat, että omassa koulussa on myös kehitettävää. Osa asioista on toteutettavissa itse, pienillä asioilla. Toiset asiat, kuten luokkien ja piha-alueiden riittävyys tai opiskelurauha, eivät ole ratkaistavissa nykyisellä palveluverkolla. 13 % huoltajista katsoi, että huonoin vaihtoehto on se, ettei palveluverkoon tehdä muutoksia. He näkivät, että ratkaisu ei ole kestävä, opetuksen on muututtava maailman mukana ja koulujen epätasaisia ryhmäkoja on saatava tasattua. 23 % henkilöstöstä piti huonoimpana vaihtoehtona sitä, ettei palveluverkkoa muuteta mitenkään. Oppilaat ovat epätasa-arvoisessa asemassa, koska koulujen ryhmäkoot ovat niin erikokoisia. 15 % kuntalaisista koki, että huonoin vaihtoehto on olla tekemättä muutoksia palveluverkkoon. Koulujen välillä olevia ryhmäkokoja eroja tulisi saada tasoitettua.

Millaisia vaikutuksia toteutusvaihtoehdolla on lapsiin?

Miten eri vaihtoehdossa voidaan tukea lapsen kasvua ja kehittymistä parhaalla mahdollisella tavalla?

Miten eri ratkaisuvaihtoehdossa voidaan tukea lasten oppimista ja koulunkäyntiä?

Opetuksen toteutus ja laatu, oppimisen tuki (lapsen oikeus saada opetusta, LOS 28 artikla)

Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten tai nuorten kasvun ja kehityksen yksilölliseen tukemiseen?

(syrjimättömyys, LOS 2 artikla, lapsen oikeus kehittymiseen, LOS 6 artikla, lapsen koulutuksen päämäärät, LOS 29 artikla)

Arvio hyödyistä ja haitoista

Opetusryhmien koko

Koulu 1:ssä on lukuvuonna 2017 - 2018 ikäluokasta riippuen 46 – 62 oppilasta per ikäluokka. Kaksisarjaisella koululla (2 rinnakkaisluokkaa) tämä tarkoittaa sitä, että opetusryhmän koko voi olla jopa yli 30 oppilasta. Keskimääräinen ryhmäkoko ilman erityisopetuksen pienryhmiä on noin 26 lasta. Yksisarjaisista kouluista (yksi luokka per ikäluokka). Koulu 4:ssä ryhmäkoko on noin 21 oppilasta ja koulu 3:ssa noin 13. Kolmiopettajaisista kouluista (kaksi ikäluokkaa samassa yhdysluokassa) Koulu 5:n opetusryhmän koko on noin 17 ja koulu 2:ssa 16.

Erot opetusryhmien koossa tarkoittavat suurimmillaan sitä, että yhdellä opettajalla voi olla luokassaan koulusta riippuen peräti joko 30 tai 13 oppilasta. Oppilaan näkökulmasta tämä tarkoittaa, että oppilas voi saada jopa 50 % vähemmän opettajan aikaa koko alakoulupolkunsa ajan kuin ikätoverinsa toisessa koulussa.

Oppilasmäärien vähentyessä epätasaisesti kunnan alueella erot opetusryhmien koon suhteen kasvavat entisestään. Viiden vuoden kuluttua, lukuvuonna 2022 – 2023, jolloin Lauttakylän uusi koulu on investointiohjelman mukaan valmis, ovat oppilasennusteen mukaiset keskimääräiset ryhmäkoot seuraavat:

Koulu	Oppilaita	% ala-koululaisia	Opetusryhmiä	Oppilaita per opetusryhmä
1	304	53 %	12	25 pienryhmät integroituna
2	31	5 %	3	10
3	68	12 %	6	11
4	122	21 %	6	20
5	52	9 %	3	17

Millaisia vaikutuksia toteutusvaihtoehdolla on lapsiin?

Miten eri vaihtoehdoissa voidaan tukea lapsen kasvua ja kehittymistä parhaalla mahdollisella tavalla?

Miten eri ratkaisuvaihtoehdoissa voidaan tukea lasten oppimista ja koulunkäyntiä?

Opetuksen toteutus ja laatu, oppimisen tuki (lapsen oikeus saada opetusta, LOS 28 artikla)

Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten tai nuorten kasvun ja kehityksen yksilölliseen tukemiseen?

(syrjimättömyys, LOS 2 artikla, lapsen oikeus kehittymiseen, LOS 6 artikla, lapsen koulutuksen päämäärät, LOS 29 artikla)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisun Tulevaisuuden peruskoulu (OKM 2015:8) mukaan opetusryhmien keskipääte oli perusopetuksen alakouluissa vuonna 2013 vuosiluokilla 1 – 6 keskimäärin 19,7 oppilasta ja vuosiluokilla 7 – 9 16,5 oppilasta.

Kaupungissa alakoulujen yhteenlaskettu opetusryhmien koon keskiarvo lukuvuonna 2017 - 2018 on 18,5. Oppilasnusteidien mukaan laskettuna keskiarvo tulee lukuvuonna 2022 – 2023 olemaan peräti 16,6. Lukema on valtakunnallista keskiarvoa huomattavasti pienempi, mutta se ei kuvasta alakoulujen todellisuutta.

Tällä hetkellä koulu 1:n opetusryhmien keskipääte ylittää valtakunnallisen keskiarvon yli viidellä oppilaalla ja koulu 4:ssä yhdellä oppilaalla. Mikäli oppilasnusteidet pitävät paikkansa, tulevat näiden koulujen oppilasryhmien koot olemaan myös lukuvuonna 2022 – 2023 yli valtakunnallisen keskiarvon. Tämä tarkoittaa, että 74 % kaupungin alakoulujen oppilaista saa vähemmän opettajan aikaa kuin ikätoverinsa Suomessa keskimäärin. Koulu 1:n kohdalla ero valtakunnalliseen keskiarvoon ja kaupungin pienempiin alakouluihin on huomattava. Tämä tarkoittaa sitä, että 53 % alakoululaisista voi saada jopa yli kaksi kertaa vähemmän opettajan aikaa kuuden ensimmäisen kouluvuotensa aikana kuin ikätoverinsa toisessa kaupungin koulussa.

OKM:n julkaisun (2015:8) mukaan luokkakoon on vaikutusta oppilaiden taitojen kehittymiseen paitsi kouluiässä, myös myöhemmin. Tutkimusten mukaan pienemmissä luokissa opiskelleet saivat parempia oppimistuloksia myös jatko-opinnoissaan, mikä heijastui myöhempien opiskeluvuosien pituuteen ja sitä myötä aikuisiän vuosituloihin ja palkkaan. Asiaan liittyy myös perheiden sosioekonominen asema. Luokkakoon kasvaessa oppilaat joutuvat ottamaan enemmän vastuuta oppimisestaan, koska opettajan aikaresurssi ei riitä niin paljon oppimisen tukemiseen kuin pienemmissä ryhmissä. Muutos on haitallisempi alemman tulotason perheistä tulleille oppilaille. Luokkakoon kasvaessa niiden oppilaiden vanhemmat, joilla on keskimääräistä parempi sosioekonominen asema, alkavat auttaa enemmän lapsiaan kotitehtävien teossa kuin vanhemmat, joilla on keskimääräistä alhaisempi tulotaso. Tämä heijastuu oppilaiden oppimistuloksiin ja myöhempään opiskelu-uraan sekä sitä kautta hänen aikuisiän sosioekonomiseen asemaansa.

Millaisia vaikutuksia toteutusvaihtoehdolla on lapsiin?

Miten eri vaihtoehdossa voidaan tukea lapsen kasvua ja kehittymistä parhaalla mahdollisella tavalla?

Miten eri ratkaisuvaihtoehdossa voidaan tukea lasten oppimista ja koulunkäyntiä?

Opetuksen toteutus ja laatu, oppimisen tuki (lapsen oikeus saada opetusta, LOS 28 artikla)

Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten tai nuorten kasvun ja kehityksen yksilölliseen tukemiseen?

(syrjimättömyys, LOS 2 artikla, lapsen oikeus kehittymiseen, LOS 6 artikla, lapsen koulutuksen päämäärät, LOS 29 artikla)

Opetusryhmien resurssit

Valtioneuvoston asetuksella on valtakunnalliseksi tuntijaoksi määritelty 222 vuosiviikkotuntia, jonka kukin oppilas saa peruskoulun aikana. Yksi vuosiviikkotunti tarkoittaa 38 tuntia opetusta lukuvuoden aikana. Kaupungissa tuntijako on asetettu 228 tuntiin.

Tuntijako kertoo minimin, jonka verran oppilaan tulee saada lukuvuoden aikana opetusta. Siihen pohjautuen lautakunta päättää lukuvuosittain perusopetuksen tuntikehyksestä, joka annetaan koulujen käyttöön opetuksen järjestämiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaa lisäresurssin jakamista kouluille tukiopetukseen, jakotunteihin ja erityisopetuksen järjestämiseen.

Lukuvuonna 2017 – 2018 oppilaskohtainen tuntikehysresurssi on alakouluilla seuraava:

Koulu	Vuosiviikkotuntia per oppilas
1	1,48
2	1,94
3	2,20
4	1,57
5	1,75

Pieniin kouluihin ohjataan tällä hetkellä enemmän oppilaskohtaista tuntikehysresurssia kuin keskustan suurempiin kouluihin.

Mikäli perusopetuksen palveluverkkoon ei tulevaisuudessa tehdä muutoksia, pienten koulujen oppilasmäärä putoaa entisestään ja oppilaskohtaiset kustannukset kasvavat. Suurten opetusryhmien koulut puolestaan tarvitsevat nykyistäkin enemmän jakotunti-, tukiopetus- tai erityisopettajaresurssia. Yhtälö on taloudellisesti kestävä ja johtaa säästötoimenpiteisiin, jotka heikentävät koko perusopetuksen laatua.

Lapsivaikutusten arviointitulokset

Perusopetuksen huoltajista 69 % ja henkilöstöstä 35 % sekä kuntalaisista 61 % piti parhaimpana vaihtoehtona, ettei perusopetuksen palveluverkkoon tehdä muutoksia. He perustelivat kantaansa sillä, että pienet koulut ovat lasten edun mukaisia, tarjoten yksilöllistä tukea ja turvallisen vaihtoehdon oppilaille.

Sitä, että palveluverkkoon ei tehdä muutoksia, piti huonoimpana vaihtoehtona 13 % huoltajista, 23 % henkilöstöstä ja 15 % kuntalaisista. He katsoivat, että alakoulujen oppilaat ovat tällä hetkellä epätasa-arvoisessa tilanteessa keskenään ja koulujen välisiä ryhmäkoeroja tulee tasoittaa.

Oppilaiden tuntemukset omaa kouluaan kohtaan olivat pääosin myönteisiä. He viihtyivät omassa koulussaan ja kertoivat siellä olevan hyviä opettajia ja kivoja kavereita. He kokivat, että omassa koulussa on myös kehitettävää. Osa asioista on toteutettavissa itse, pienillä asioilla. Toiset asiat, kuten luokkien ja piha-alueiden riittävyys tai opiskelurauha, eivät ole ratkaistavissa nykyisellä palveluverkolla.

PALVELUVERKKO- UUDISTUS	KUVAUS	PÄÄTÖSVAIHTOEHDON LAPSIIN KOHDISTUVAT HYÖDYT TIIVISTETYSTI	PÄÄTÖSVAIHTOEHDON LAPSIIN KOHDISTUVAT HAITAT TIIVISTETYSTI
Päätösvaihtoehto 2: Osa alakouluista lakkautetaan	Koulujen 2 ja 5 toiminta lakkaa 1.8.2022 ja oppilaat siirtyvät uuteen Koulu 1:een.	Mahdollisessa muutoksessa oppilaat näkivät myönteisenä asiana sen, että tutustuisi uusiin ihmisiin ja saisi uusia kavereita ja opettajia, luokkatilat lisääntyisivät ja liikuntamahdollisuudet paranisivat. Huoltajista 18 % kannatti tätä vaihtoehtoa. Valintaa perusteltiin toiminnan keskittämällä ja taloudellisuudella, koska oppilasmäärät ovat laskevia. Perusopetuksen henkilöstöstä 31 % kannatti tätä vaihtoehtoa. Näin saataisiin tasaisen kokoiset oppilasryhmät koulujen välillä ja resurssit kohdennettua tasaisemmin. Kuntalaisista 13 % piti tätä parhaimpana vaihtoehtona. Perusteluna oli saada tasa-arvoiset opetusryhmäkoot kaikille.	Lapsia huolestutti mahdollisissa muutoksissa mm. uuden koulun suuret oppilasmäärät, lisääntyvä melu ja häly, pidentyvät koulumatkat ja mahdollinen kiusaamisen lisääntyminen. 24 % huoltajista vastusti tätä vaihtoehtoa, koska he halusivat säilyttää pienten koulujen pienet ryhmäkoot. Myös koulumatkojen ja sitä kautta koulupäivien keston arveltiin pitenevän. Perusopetuksen henkilöstöstä 5 % piti tätä huonoimpana vaihtoehtona. He eivät kuitenkaan perustelleet kantansa. 19 % kuntalaisista piti tätä huonoimpana ratkaisuna, perusteluna oppilaiden pitenevät koulumatkat ja juuri rakennettu uusi koulukiinteistö.

Millaisia vaikutuksia toteutusvaihtoehdolla on lapsiin?

Miten eri vaihtoehdoissa voidaan tukea lapsen kasvua ja kehittymistä parhaalla mahdollisella tavalla?

Miten eri ratkaisuvaihtoehdoissa voidaan tukea lasten oppimista ja koulunkäyntiä?

Opetuksen toteutus ja laatu, oppimisen tuki (lapsen oikeus saada opetusta, LOS 28 artikla)

Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten tai nuorten kasvun ja kehityksen yksilölliseen tukemiseen?

(syrjimättömyys, LOS 2 artikla, lapsen oikeus kehittymiseen, LOS 6 artikla, lapsen koulutuksen päämäärät, LOS 29 artikla)

Arvio hyödyistä ja haitoista

Mikäli koulu 1, 2 ja 5 yhdistettäisiin, perusopetuksen kouluverkko muodostuisi kolmesta alakoulusta ja yhdestä yläkoulusta. Koulu 1:stä tulisi 3-sarjainen koulu, jossa toimivat erityisopetuksen pienryhmät ja pidennetyn oppivelvollisuuden ryhmät.

Vaihtoehto pienentäisi Koulu 1:n opetusryhmäkokoja keskimäärin 1,5 – 2,5 oppilaan verran. Perusopetusryhmän koko olisi keskimäärin 17,5 oppilasta (pienryhmät mukaan lukien) ja ilman pienryhmiä 19,6 oppilasta.

Viiden vuoden kuluttua, lukuvuonna 2022 – 2023, jolloin Koulu 1:n uusi koulu on investointiohjelman mukaan valmis, olisivat oppilasnusteen mukaiset keskimääräiset ryhmäkoot tässä vaihtoehdossa seuraavat:

Koulu	Oppilaita	% ala-koululaisia	Opetusryhmiä	Oppilaita per opetusryhmä
1 joista pienryhmissä	387 40	67 %	22 4	21,5 (pienryhmät integroituna) 19,3 % (ilman pienryhmiä)
3	68	12 %	6	11
4	122	21 %	6	20

Ratkaisu pienentäisi huomattavasti koulu 1:n ryhmäkokoja. Erityisopetuksen pienryhmät mukaan lukien koulun ryhmäkoot laskisivat valtakunnallisen keskiarvon (19,7 %) alapuolelle. Pienryhmät kokonaan integroituna olisivat ryhmäkoot koulussa vielä yli valtakunnallisen keskitason. Ratkaisu tasoittaisi alakoulujen välillä vallitsevia suuria eroja opetusryhmien koossa.

Talous

Ratkaisulla olisi myös vaikutusta talouteen: opetusryhmäkokojen ollessa maltillisempia olisi myös jakotuntiresurssin ja ohjaajaresurssin tarve pienempi. Ratkaisu vähentäisi painetta tuntikehysten karsimiseen ja sitä kautta opetuksen laadun heikentämiseen.

Perusopetuksen taloutta keventäisivät myös kouluverkon supistumisen myötä poistuvat kiinteistönhoidon ja ruokahuollon kustannukset. Ratkaisu lisäisi perusopetuksen kuljetuskustannuksia, mutta ei merkittävästi verrattuna siitä syntyviin säästöihin.

Millaisia vaikutuksia toteutusvaihtoehdolla on lapseen?

Miten eri vaihtoehtoisissa voidaan tukea lapsen kasvua ja kehittymistä parhaalla mahdollisella tavalla?

Miten eri ratkaisuvaihtoehtoisissa voidaan tukea lasten oppimista ja koulunkäyntiä?

Opetuksen toteutus ja laatu, oppimisen tuki (lapsen oikeus saada opetusta, LOS 28 artikla)

Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten tai nuorten kasvun ja kehityksen yksilölliseen tukemiseen?

(syrjimättömyys, LOS 2 artikla, lapsen oikeus kehittymiseen, LOS 6 artikla, lapsen koulutuksen päämäärät, LOS 29 artikla)

Lapsivaikutusten arviointitulokset

Vaihtoehtoa 2 kannatti 18 % huoltajista, 31 % henkilöstöstä ja 13 % kuntalaisista. He perustelivat kantaansa opetusryhmäkokojen erojen tasoittamisella, oppilaiden välisen tasa-arvon edistämällä sekä taloudellisilla seikoilla. Kaksoisvaihtoehtoa piti huonoimpana ratkaisuna 24 % huoltajista, 5 % henkilöstöstä ja 19 % kuntalaisista. Perusteluna oli pienempien koulujen pienten ryhmäkokojen säilyttäminen, uuden Koulu 5:n rakennuksen hyödyntäminen ja pelko koulumatkojen ja -päivien pitenemisestä kyläkoulujen lakkautusten myötä.

Oppilaat näkivät mahdollisessa muutoksessa myönteisenä asiana sen, että tutustuisi uusiin ihmisiin ja saisi uusia kavereita ja opettajia, luokkatilat lisääntyisivät ja liikuntamahdollisuudet paranisivat. Heitä huolestutti mahdollisissa muutoksissa mm. uuden koulun suuret oppilasmäärät, lisääntyvä melu ja häly, pidentyvät koulumatkat ja mahdollinen kiusaamisen lisääntyminen.

PALVELUVERKKO- UUDISTUS	KUVAUS	PÄÄTÖSVAIHTOEHDON LAPSIIN KOHDISTUVAT HYÖDYT TIIVISTETYSTI	PÄÄTÖSVAIHTOEHDON LAPSIIN KOHDISTUVAT HAITAT TIIVISTETYSTI
Päätösvaihtoehto 3: Keskitetty yhtenäiskouluratkaisu	Koulut 1, 2 ja 5 sekä yläkoulu 6 yhdistyvät 0-9 vuosiluokkaa sisältäväksi yhtenäiskouluksi 1.8.2022 alkaen.	Alakoulun oppilaat näkivät hyvänä asiana yhtenäiskoulussa olevan pysyvyyden (samassa koulussa 9 vuotta, kaverit ja kummioppilaat koululla koko ajan, sisarukset samassa koulussa), ison pihan ja koulukiinteistön sekä mahdollisuuden saada lisää kavereita. Siirtymä alakoulusta yläkoulun puolelle ei olisi suuri. Yläkoulun oppilaat näkivät ratkaisun tuovan lisää kavereita ja sosiaalisuutta. Perusopetuksen huoltajista 7 % piti yhtenäiskoulua parhaana vaihtoehtona. Valintaa perusteltiin kustannuksilla. Perusopetuksen henkilöstöstä vain 5 % piti yhtenäiskouluratkaisua parhaana vaihtoehtona. Valintaa ei perusteltu mitenkään. 8 % kuntalaisista näki yhtenäiskouluratkaisun olevan parhaan vaihtoehdon. He eivät kuitenkaan perustelleet valintaansa.	Alakoulun oppilaat näkivät yhtenäiskoulun mahdollisina huonoina puolina mm. ikäeron oppilaiden välillä (huono esimerkki pienemmille, kiusaaminen, lapsuus päättyy liian aikaisin), oppilaiden ja opettajien ison määrän, tilanahtauden ja metelin, käytöshäiriöt, eksymisen suurissa tiloissa ja turvallisuuden heikkenemisen piha-alueen liikennejärjestelyissä. Noin puolet yläkoulun oppilaista koki yhtenäiskouluratkaisun huolestuttavana asiana. He perustelivat näkemystään samoilla asioilla kuin alakoululaiset. 61 % huoltajista piti yhtenäiskouluratkaisua huonoimpana vaihtoehtona. He katsoivat erojen oppilaiden iässä ja kasvun vaiheissa olevan liian suuren ja pelkäsivät pienempien oppilaiden saavan huonoja vaikutteita isommiltaan. Oppilasmäärien ja luokkakoon kasvua myös pelättiin ja sitä, ettei yksilöllinen opetus toteutuisi. 71 % perusopetuksen henkilöstöstä piti yhtenäiskouluratkaisua huonoimpana vaihtoehtona. He katsoivat yksiköstä tulevan liian suuren. 62 % kuntalaisista piti yhtenäiskouluratkaisua huonoimpana vaihtoehtona. He katsoivat kouluun tulevan liian paljon eri ikävaiheissa olevia oppilaita, kiusaamiseen ei pystytty puuttumaan helposti ja vuorovaikutus vanhempien kanssa heikkenee.

Millaisia vaikutuksia toteutusvaihtoehdolla on lapsiin?

Miten eri vaihtoehdossa voidaan tukea lapsen kasvua ja kehittymistä parhaalla mahdollisella tavalla?

Miten eri ratkaisuvaihtoehdossa voidaan tukea lasten oppimista ja koulunkäyntiä?

Opetuksen toteutus ja laatu, oppimisen tuki (lapsen oikeus saada opetusta, LOS 28 artikla)

Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten tai nuorten kasvun ja kehityksen yksilölliseen tukemiseen?

(syrjimättömyys, LOS 2 artikla, lapsen oikeus kehittymiseen, LOS 6 artikla, lapsen koulutuksen päämäärät, LOS 29 artikla)

Arvio hyödyistä ja haitoista

Yhtenäiskouluajattelun taustalla on tavoite, että vuosiluokat 0–9 ovat paikalliset mahdollisuudet ja tarpeet huomioiden enenevässä määrin fyysisesti yhdessä. Sen nähdään luovan oppilaalle turvallisemman kasvuympäristön koko esi- ja peruskoulun ajaksi ja eheyttää oppilaan koulunkäyntiä sekä poistaa nivelvaiheen ala- ja yläkoulun väliltä. Taustalla on uusi perusopetuksen opetussuunnitelma, jonka mukaan perusopetusta tulisi kehittää opetussuunnitelmallisesti ja pedagogisesti yhtenäisenä kokonaisuutena. Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys perusopetuksen yhtenäisyyden toteuttamisessa.

Tällä hetkellä yhtenäiskouluja perustetaan Suomeen taloudellisista ja pedagogisista syistä. Oppilasmäärien väheneminen johtaa tuntikehyksen pienenemiseen ja opettajien tuntien vähenemiseen, mikä vaatii yhteisten opettajien käyttöä. Yhtenäiskoulu nähdään myös mahdollisuutena varmistaa yhteinen pedagoginen linja ja kehittää opetusta ja oppilashuoltoa kokonaisuutena.

Ratkaisun haasteena on koulun yhteisen toimintakulttuurin muodostaminen, koulun koon merkittävä kasvaminen ja monen eri ikäluokan toimiminen samassa koulussa ja pihapiirissä.

Opetusryhmäkoot

Yhtenäiskouluvaihtoehdolla olisi vaihtoehdossa 2 kuvatut vaikutukset alakoulujen opetusryhmien kokoon:

Koulu 1:n ryhmäkoot laskisivat lähemmäksi valtakunnallista keskiarvoa ja ratkaisu tasoittaisi alakoulujen välillä vallitsevia ryhmäkoeroja.

Millaisia vaikutuksia toteutusvaihtoehdolla on lapseen?

Miten eri vaihtoehdoissa voidaan tukea lapsen kasvua ja kehittymistä parhaalla mahdollisella tavalla?

Miten eri ratkaisuvaihtoehdoissa voidaan tukea lasten oppimista ja koulunkäyntiä?

Opetuksen toteutus ja laatu, oppimisen tuki (lapsen oikeus saada opetusta, LOS 28 artikla)

Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten tai nuorten kasvun ja kehityksen yksilölliseen tukemiseen?

(syrjimättömyys, LOS 2 artikla, lapsen oikeus kehittymiseen, LOS 6 artikla, lapsen koulutuksen päämäärät, LOS 29 artikla)

Talous

Yhtenäiskoulun toteutuminen mahdollistaisi henkilöstöresurssin joustavamman yhteiskäytön.

Opetusryhmäkokojen ollessa maltillisempia olisi jakotunti- ja ohjaajaresurssin tarve pienempi. Ratkaisu vähentäisi painetta tuntikehyksen karsimiseen ja sitä kautta opetuksen laadun heikentämiseen. Perusopetuksen taloutta keventäisivät myös kouluverkon supistumisen myötä poistuvat kiinteistönhoidon kustannukset sekä ruokahuollon kustannukset. Ratkaisu lisäisi perusopetuksen kuljetuskustannuksia, mutta ei merkittävästi verrattuna siitä syntyviin säästöihin.

Lapsivaikutusten arviointitulokset

Perusopetuksen huoltajista 7 % ja henkilöstöstä 5 % sekä kuntalaisista 8 % piti yhtenäiskouluratkaisua parhaana vaihtoehtona. He perustelivat kantaansa taloudellisilla syillä. Huoltajista 61 %, henkilöstöstä 71 % ja kuntalaisista 62 % näki yhtenäiskouluratkaisun huonoimpana vaihtoehtona. He perustelivat kantaansa liian suurella yksikkökoolla ja liian suurilla opetusryhmillä, oppilaiden suurella ikäerolla ja eri kasvun vaiheilla. Huolena nähtiin, että yksilöllinen opetus ei toteudu, kiusaaminen lisääntyy ja kodin ja koulun keskinäinen yhteistyö vähenee.

Alakoulun oppilaat näkivät hyvänä asiana yhtenäiskoulussa olevan pysyvyyden, ison pihan ja koulukiinteistön sekä mahdollisuuden saada lisää kavereita. Siirtymä alakoulusta yläkoulun puolelle ei olisi suuri. Yläkoulun oppilaat näkivät ratkaisun tuovan lisää kavereita ja sosiaalisuutta. Alakoulun oppilaat näkivät yhtenäiskoulun mahdollisina huonoina puolina mm. ikäeron oppilaiden välillä, ison oppilas- ja opettajamäärän, tilahtauden ja metelin, käytöshäiriöt, eksymisen suurissa tiloissa ja turvallisuuden heikkenemisen piha-alueen liikennejärjestelyissä.

Noin puolet yläkoulun oppilaista koki yhtenäiskouluratkaisun huolestuttavana asiana. He perustelivat näkemystään samoilla asioilla kuin alakoululaiset.

PALVELUVERKKO- UUDISTUS	KUVAUS	PÄÄTÖSVAIHTOEHDON LAPSIIN KOHDISTUVAT HYÖDYT TIIVISTETYSTI	PÄÄTÖSVAIHTOEHDON LAPSIIN KOHDISTUVAT HAITAT TIIVISTETYSTI
Muu vaihtoehto	Huoltajien, henkilöstön ja kuntalaisten kyselyissä annettiin myös mahdollisuus tuottaa jokin muu vaihtoehtoinen palveluverkkoratkaisu	6 % huoltajista piti parhaana vaihtoehtona jotakin muuta kuin edellä esitettyjä ratkaisuja. Ehdotukset koskivat erilaisia alakoulujen yhdistelmiä sekä Koulu 1:n ja päiväkodin yhdistelmää. Perusopetuksen henkilöstöstä 29 % piti jotakin muuta vaihtoehtoa parempana kuin kolmea edellä mainittua. Ehdotukset koskivat erilaisia alakoulujen yhdistelmiä tai Sallilan koulun osittaista pienentämistä. 19 % kuntalaisten mielestä jokin muu kuin palveluverkkoselvityksessä esitetty vaihtoehto olisi paras ratkaisu. Ehdotukset koskivat erilaisia alakoulujen yhdistelmiä, Koulu 3:n osittaista pienentämistä tai Koulu 1:n ja päiväkodin yhdistelmää.	2 % huoltajista piti huonoimpana vaihtoehtona esim. sitä, että isoista kouluista siirrettäisiin oppilaita pienempiin kouluihin, että Koulu 5:n uuden koulurakennuksen käyttö loppuisi tai että kaikki alakoulut yhdistettäisiin yhteen yläkoulun kanssa. Perusopetuksen henkilöstöstä 0 % piti jotakin muuta vaihtoehtoa huonoimpana ratkaisuna. 4 % kuntalaisista piti jotain muuta kuin esitettyjä vaihtoehtoja huonoimpana ratkaisuna. He kokivat uhkana sen, ettei huomioida tulevaisuuden tarpeita 20 – 30 vuoden päähän tai että ratkaisusta muodostetaan yksi liian suuri paketti.

Millaisia vaikutuksia toteutusvaihtoehdolla on lapsiin?

Miten eri vaihtoehdossa voidaan tukea lapsen kasvua ja kehittymistä parhaalla mahdollisella tavalla?

Miten eri ratkaisuvaihtoehdossa voidaan tukea lasten oppimista ja koulunkäyntiä?

Opetuksen toteutus ja laatu, oppimisen tuki (lapsen oikeus saada opetusta, LOS 28 artikla)

Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten tai nuorten kasvun ja kehityksen yksilölliseen tukemiseen?

(syrjimättömyys, LOS 2 artikla, lapsen oikeus kehittymiseen, LOS 6 artikla, lapsen koulutuksen päämäärät, LOS 29 artikla)

Palveluverkkoa koskeva päätösesitys

Väestöennusteen mukaan kaupungin väestönkehitys on laskeva ja väheneminen kohdistuu erityisesti lasten ja nuorten määriin. Esiopetuksen palvelutarve supistuu ikäluokkien pienenemisen myötä ja perusopetuksen oppilasmäärä vähenee vuoteen 2025 mennessä noin sadalla oppilaalla. Palvelutarpeen väheneminen tarkoittaa laskennallisesti viittä opetusryhmää. Oppilasmäärä laskee voimakkaimmin alakouluilla, noin 70 oppilaan verran.

Alakoulut eroavat toisistaan paitsi oppilasennusteen, myös opetusryhmien koon suhteen. Erot opetusryhmien koossa tarkoittavat suurimmillaan sitä, että yhdellä opettajalla voi olla luokassaan koulusta riippuen joko 30 tai 13 oppilasta. Oppilaan näkökulmasta tämä tarkoittaa, että oppilas voi saada jopa 50 % vähemmän opettajan aikaa koko alakoulupolkunsa ajan kuin ikätoverinsa toisessa koulussa. Oppilasmäärien vähentyessä epätasaisesti kunnan alueella erot opetusryhmien koon suhteen kasvavat entisestään.

Perusopetuksen laadun ja talouden kannalta ei ole kestävä ratkaisu, että opetusryhmän kokoa kuvaava opettaja-oppilas suhdeluku kasvaa liian suureksi tai kutistuu hyvin pieneksi. Perusopetuksen tasa-arvoisen toteutumisen kannalta tulee linjata, mikä on tavoiteltava opettaja-oppilas suhdeluku ja milloin palveluverkkoon tai koulujen henkilöstörakenteeseen tulee tehdä muutoksia.

Perusopetuksen tasa-arvoisen toteutumisen kannalta tulisi linjata, että kaupungissa pyritään saamaan perusopetuksen opetusryhmäkoot valtakunnallisen keskiarvon tuntumaan.

Kestävän talouden kannalta ei ole perusteltua, että opettaja-oppilas suhdeluku on hyvin pieni, esimerkiksi 1:10. Perusopetuksen laatua ei myöskään paranna se, että opettaja-oppilas suhdeluvun säilyttämiseksi tavoitetasolla kolmiopettajainen koulu muutetaan kaksiopettajaiseksi kouluksi.

Millaisia vaikutuksia toteutusvaihtoehdolla on lapsiin?

Miten eri vaihtoehtoissa voidaan tukea lapsen kasvua ja kehittymistä parhaalla mahdollisella tavalla?

Miten eri ratkaisuvaihtoehtoissa voidaan tukea lasten oppimista ja koulunkäyntiä?

Opetuksen toteutus ja laatu, oppimisen tuki (lapsen oikeus saada opetusta, LOS 28 artikla)

Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten tai nuorten kasvun ja kehityksen yksilölliseen tukemiseen?

(syrjimättömyys, LOS 2 artikla, lapsen oikeus kehittymiseen, LOS 6 artikla, lapsen koulutuksen päämäärät, LOS 29 artikla)

Tämän vuoksi tulisi linjata, että kaupungin pienin perusopetusyksikkö on kolmiopettajainen koulu, jonka oppilasmäärä on vähintään 40. Mikäli oppilasmäärä laskee alle 40:n, lähdetään valmistelevaan koulun toiminnan lakkauttamista ja opetuksen siirtämistä toiseen yksikköön.

Tulisi myös linjata, että mikäli yksisarjaisen koulun oppilasmäärä laskee alle 75 oppilaan tai opettaja-oppilas suhdeluku putoaa useammalla luokalla 1:10:een, lähdetään valmistelevaan muutoksia koulun henkilöstöresurssiin.

Perusopetuksen laadun kannalta tulisi myös linjata, että mikäli koulun aloittava ikäluokka on niin suuri, että opettaja-oppilas suhdeluku nousee 1:30:een, voidaan väliaikaisesti perustaa kolmas rinnakkaisluokka tai opetusresurssia muutoin lisäämällä varmistaa, että opetusryhmän koko saadaan pienemmäksi.

Perusopetuslain 30 §:n mukaan opetukseen osallistuvalla oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaan ohjausta sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Opetusryhmät tulee muodostaa siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet.

Tällä hetkellä perusopetuksen ryhmäkoot vaihtelevat voimakkaasti alakouluilla. Koulujen 1 ja 4 opetusryhmien koko ylittää valtakunnallisen keskiarvon. Erityisesti Koulu 1:n opettaja-oppilas suhdeluku eroaa merkittävästi pienempien koulujen lukemista. Tämä tarkoittaa, että yli puolet kaupungin alakoululaisista saa huomattavasti vähemmän opettajan aikaa muihin ikätovereihinsa nähden kuuden ensimmäisen kouluvuotensa aikana.

Mielekäs opetus, oppiminen ja koulunkäynti eivät liity yksin suuriin opetusryhmäkokoihin. Myös toinen ääripää, koulun koon pieneneminen ja ikätovereiden vähyys, vaikuttavat opetuksen mielekkääseen järjestämiseen ja sitä kautta oppilaan mahdollisuuksiin kehittyä. Koulujen tai opetusryhmien kokoa ei tule loputtomasti pienentää senkään vuoksi, että siihen ei ole taloudellisia mahdollisuuksia ilman että perusopetuksen laadusta joudutaan tinkimään.

Lapsivaikutusten arviointi on antanut tärkeää tietoa oppilaiden ja eri aikuisryhmien näkemyksistä koskien perusopetuksen palveluverkkoa ja sen muutoksia. Suuri osa aikuisista halusi säilyttää nykyisen palveluverkon, mutta erityisesti perusopetuksen henkilöstö koki tarvetta muutokseen koulujen suurten ryhmäkoerojen vuoksi. Yhtenäiskouluvaihtoehto ei saanut aikuisilta kannatusta. Oppilaat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä omiin kouluihinsa, mutta katsoivat niissä olevan myös kehitettävää. He näkivät mahdollisissa muutoksissa olevan sekä uhkia että mahdollisuuksia.

Millaisia vaikutuksia toteutusvaihtoehdolla on lapsiin?

Miten eri vaihtoehdoissa voidaan tukea lapsen kasvua ja kehittymistä parhaalla mahdollisella tavalla?

Miten eri ratkaisuvaihtoehdoissa voidaan tukea lasten oppimista ja koulunkäyntiä?

Opetuksen toteutus ja laatu, oppimisen tuki (lapsen oikeus saada opetusta, LOS 28 artikla)

Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten tai nuorten kasvun ja kehityksen yksilölliseen tukemiseen?

(syrjimättömyys, LOS 2 artikla, lapsen oikeus kehittymiseen, LOS 6 artikla, lapsen koulutuksen päämäärät, LOS 29 artikla)

Koulu 1:n kokoa määriteltäessä tulee huomioida erityisopetuksen kasvavat tarpeet ja mahdollisuus lisätä perusopetusryhmien määrää tarvittaessa. Tulee huomioida myös se, että uuden koulurakennuksen käyttöikä on ainakin 30 – 50 vuotta, jonka aikana perusopetuksen kouluverkossa todennäköisesti tapahtuu muutoksia. Tämän vuoksi koulun tiloja ei tulisi mitoitaa nykyisen, kaksisarjaisen koulun mukaan, koska se ei mahdollista opetuksen joustavaa järjestämistä oppilasmäärien vaihteluissa tai ylisuurten perusopetusryhmien jakamista pienemmiksi.

Ehdotus: Sivistyslautakunta esittää kaupunginhallitukselle ja edelleen kaupunginvaltuustolle, että se

1. hyväksyy seuraavat perusopetuksen palveluverkon kehittämistä koskevat linjaukset:
 - Perusopetuksen opetusryhmäkoot pyritään saamaan valtakunnallisen keskiarvon tuntumaan
 - Kaupungin pienin perusopetusyksikkö on kolmiopettajainen koulu, jonka oppilasmäärä on vähintään 40. Mikäli oppilasmäärä laskee alle 40:n, lähdetään valmistelevaan koulun toiminnan lakkauttamista ja opetuksen siirtämistä toiseen yksikköön.
 - Mikäli yksisarjaisen koulun oppilasmäärä laskee alle 75 oppilaan tai opettaja-oppilas suhdeluku putoaa useammalla luokalla 1:10:een, lähdetään valmistelevaan muutoksia koulun henkilöstöresurssiin.
 - Mikäli jokin ikäluokka on niin suuri, että opettaja-oppilas suhdeluku nousee 1:30:een, voidaan väliaikaisesti perustaa kolmas rinnakkaisluokka tai opetusresurssia muutoin lisäämällä varmistaa, että opetusryhmän koko saadaan pienemmäksi.
 - Päättää, että Koulu 1:n tuleva kiinteistö mitoitetaan 530 esi- ja perusopetuksen oppilaalle (sisältää esiopetuksen, yleisopetuksen ja erityisopetuksen luokat sekä pidennetyn oppivelvollisuuden Lautta-ryhmät), aamu- ja iltapäivätoiminnalle sekä kaupungin musiikkiopistolle.

Päätös

Ehdotus, sivistysjohtaja:

Sivistyslautakunta esittää kaupunginhallitukselle ja edelleen kaupunginvaltuustolle, että se

1. hyväksyy seuraavat perusopetuksen palveluverkon kehittämistä koskevat linjaukset:
 - Perusopetuksen opetusryhmäkoot pyritään saamaan valtakunnallisen keskiarvon tuntumaan.
 - Kaupungin pienin perusopetusyksikkö on kolmiopettajainen koulu, jonka oppilasmäärä on vähintään 40. Mikäli oppilasmäärä laskee alle 40:n, lähdetään valmistelevaan koulun toiminnan lakkauttamista ja opetuksen siirtämistä toiseen yksikköön.
 - Mikäli yksisarjaisen koulun oppilasmäärä laskee alle 75 oppilaan tai opettaja-oppilas suhdeluku putoaa useammalla luokalla 1:10:een, lähdetään valmistelevaan muutoksia koulun henkilöstöressiin.
 - Mikäli jokin ikäluokka on niin suuri, että opettaja-oppilas suhdeluku nousee 1:30:een, voidaan väliaikaisesti perustaa kolmas rinnakkaisluokka tai opetusresurssia muutoin lisäämällä varmistaa, että opetusryhmän koko saadaan pienemmäksi.

2. päättää, että rakennettavan koulun tuleva kiinteistö mitoitetaan 530 esi- ja perusopetuksen oppilaalle (sisältää esiopetuksen, yleisopetuksen ja erityisopetuksen luokat sekä pidennetyn oppivelvollisuuden ryhmät), aamu- ja iltapäivätoiminnalle sekä musiikkiopistolle.

Päätös: Sivistyslautakunta hyväksyi sivistysjohtajan ehdotuksen äänestyksen jälkeen.

Ehdotus, kaupunginjohtaja:

Kaupunginhallitus ehdottaa kaupunginvaltuustolle, että se hyväksyy sivistyslautakunnan ehdotuksen.

Päätös: Kaupunginhallitus päätti hyväksyä sivistyslautakunnan ehdotuksen kohdan 2 osalta ja kohdan 1 osalta ehdottaa kaupunginvaltuustolle, että se 1. hyväksyy seuraavat perusopetuksen palveluverkon kehittämistä koskevat linjaukset: Nykyinen palveluverkko säilytetään. Kaupungin elinvoimatoimilla pyritään lisäämään kaikkien koulujen kehittämistä, jotta ne mahdollisimman hyvin palvelevat läheisiä asuinalueita. Oppilasmäärien vähentyessä epätaasa-arvoisia eroja eri koulujen välillä tasataan resursseilla.

Mikäli jonkin koulun oppilasmäärä laskee alle perusteltavissa olevan raja-arvon, tuodaan asia lautakunnan kautta päätösprosessin piiriin. Näin toimitaan myös, jos opettaja-oppilas suhdeluku laskee niin, että sillä on vaikutusta henkilöstöresursseihin. Vastaavasti toimitaan, jos jokin ikäluokka on suuri verrattuna normaalitasoon.

Kohdan 1 osalta päätös oli äänestyksen tulos.

Päätös: Kaupunginvaltuusto hyväksyi äänestyksen tuloksena kaupunginhallituksen ehdotuksen.

LASTENSUOJELUN MONIALAINEN KEHITTÄMINEN
KANTA-HÄMEESSÄ, PIRKANMAALLA JA ETELÄ-POHJANMAALLA 2020 - 2022

*Koska yhteistä tekemistä on varaa parantaa
– ja ilo kehittää!*

*”Kuulla jotain, ottaa se vastaan
ja ajatella,
ennen kuin vastaa”*

- Tom Andersen

<https://monnihanke.fi>

Twitter: [@monnihanke](https://twitter.com/monnihanke)

LinkedIn: [linkedin.com/company/monnihanke](https://www.linkedin.com/company/monnihanke)

Projektipäällikkö:

Kristiina Ruuskanen

kristiina.ruuskanen@pikassos.fi,

p. 0447757940

Etelä-Pohjanmaa:

Koordinaattori Auli Romppainen

auli.romppainen@seamk.fi

p. 040 830 0337

YTA-alue (3X10D)

Koordinaattori Petta Porko

petta.porko@seamk.fi

p. 040 830 0429